

Problematika užívání anglicismů v současné slovenštině

BcA. Zuzana Pevná

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Grafický design

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	BcA. Zuzana Pevná
Osobní číslo:	K22396
Studijní program:	N0212A310007 Multimédia a design
Specializace:	Grafický design
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Problematika užívání anglicismů v současné slovenštině

Zásady pro vypracování

Rozsah teoretické práce minimálně 40 – 45 stran + obrazové přílohy (dokumentace praktické části). Práci odevzdat v elektronické podobě na Portál IS/STAG (dle předepsané univerzitní šablony viz směrnice rektora č. 33/2019) a ve formátu PDF na 1 ks CD (DVD) nosiče, dále odevzdat 2 kusy výtisků práce – jeden v pevné vazbě (zde bude vlepeno CD/DVD), jeden v kroužkové vazbě a 1 výtisk graficky zpracované diplomové práce, která má volnější grafickou podobu.

1 Teoretická část: vývoj slovenštiny, vliv jiných jazyků a otázka současného problému nadužívání anglicismů v komunikaci

2. Praktická část: vizualizace anglicismů v současné slovenštině

Rozsah diplomové práce:	viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh:	viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce:	tištěná/umělecké dílo
Jazyk zpracování:	Slovenština

Seznam doporučené literatury

KRÁLIK, Ľubor. *Stručný etymologický slovník slovenčiny*. VEDA, 2016. ISBN 9788022414937

JAROŠOVÁ, Alexandra. *Používatelia jazyka, jazykovedci a kodifikácia*. VEDA SAV, 2022. ISBN 978-80-224-1985-7

AMBROSE, Gavin. *Design thinking for visual communication* [online]. Second edition. London , New York: Fairchild Books, an imprint of Bloomsbury Publishihng Plc, 2015 [cit. 2023-10-28]. ISBN 9781474223515. Dostupné z: <https://www-bloomsburyvisualarts-com.proxy.k.utb.cz/encyclopedia?docid=b-9781474223515>

Vedoucí diplomové práce:	prof. Mgr. A. Pavel Noga, ArtD. Ateliér Grafický design
--------------------------	---

Datum zadání diplomové práce:	1. listopadu 2023
Termín odevzdání diplomové práce:	17. května 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor

Ve Zlíně dne: 1 3. 2024

Jméno a příjmení studenta: BcA. Zuzana Pevná

ABSTRAKT

Diplomová práca dôkladne rieši problematiku využívania anglicizmov v súčasnom jazyku. V jej teoretickej časti dôkladne analyzujem komunikáciu a jej historický vývoj, definujem pojem jazyk a jeho význam, ako aj etymológiu slov, slang a fenomén dvojjazyčnosti. Okrem toho uvádzam konkrétne príklady z oblasti bilingvizmu v dizajne, ktoré sa zaoberajú problematikou výučby jazyka, dvojjazyčnosti a jazykových procesov všeobecne. Ďalej sa v práci venujem popisu tvorby mojej praktickej časti – ilustrovanej knižky a slovníka anglicizmov používaných súčasnou mladou generáciou.

Kľúčové slová

anglicizmy, dvojjazyčnosť, jazyk, slovník, lexikón, multilingvizmus, grafický dizajn, vizuálna komunikácia

ABSTRACT

The master's thesis thoroughly addresses the issue of using anglicisms in contemporary language. In its theoretical part, I thoroughly analyze communication and its historical development, define the concept of language and its significance, as well as the etymology of words, slang, and the phenomenon of bilingualism. In addition, I provide specific examples from the field of bilingualism in design, which deal with the issues of language teaching, bilingualism, and language processes in general. Furthermore, the thesis describes the creation of my practical part – an illustrated book and a dictionary of anglicisms used by the current young generation.

Keywords

anglicisms, bilingualism, language, dictionary, lexicon, multilingualism, graphic design, visual communication

POĎAKOVANIE

Chcela by som najprv srdečne poďakovať pánu prof. Mgr. A. Pavelovi Nogovi, ArtD, za jeho vedenie práce. Ďalej by som rada vyjadrila veľkú vďačnosť svojim rodičom za ich nekonečnú podporu, bez ktorej by moje štúdium nebolo možné. Taktiež by som rada poďakovala Ivanovi za psychickú podporu, konzultácie a najmä za prvotný impulz a spoločné filozofovanie nad touto tematikou. A tiež by som sa chcela poďakovať všetkým priateľom a spolužiackám, ktorí mi pomohli pri konzultáciách a tvorbe tejto diplomovej práce.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia diplomovej práce a elektronická verzia nahraná do IS/STAG sú totožné.

MOTTO

"Menej troviť, viacej tvoriť" – Ľudovít Štúr

OBSAH

Úvod	str. 10
1 Jazyk	str. 11
1.1 Jazyková komunikácia	str. 11
1.2 Dôležitosť jazyka	str. 12
1.3 Kultúrna identita	str. 12
1.4 Etymológia	str. 12
1.4.1. Preberanie slov z iného jazyka.....	str. 13
1.5 Slang	str. 14
1.6 Vymieranie jazykov	str. 16
1.6.1. Uchovávanie jazyka	str. 17
1.7 Cudzie jazyky	str. 18
1.8 Bilingvizmus	str. 19
1.9 Nepreložiteľné slová	str. 20
1.10 Jazyková výpožička	str. 21
1.11 Code-switching	str. 22
2 Angličtina svetovým jazykom	str. 22
2.1 Lingua franca	str. 23
2.2 Angličtina ako prvý cudzí jazyk	str. 23
2.3 Anglicizmy	str. 24
2.3.1 Demografia	str. 25
2.3.2 Vznik anglicizmov	str. 26
2.3.3 Členenie anglicizmov	str. 27
3 Slovenský jazyk a jeho história	str. 27
3.1 História.....	str. 28
3.1.1 Biblická čeština a Biblia Kralická	str. 29
3.2 Kodifikácie.....	str. 30
3.2.1 Prvé pokusy o kodifikáciu.	str. 30

3.2.2	Bernolákova kodifikácia.....	str. 31
3.2.3	Štúrovská kodifikácia.....	str. 33
3.2.4	Hodžovsko-hattalovská reforma.....	str. 34
3.3	Kodifikačné príručky.....	str. 35
3.4	Slovníky slovenského jazyka.....	str. 36
3.5	Jazykové Vplyvy/vzťahy jazykov a slovenčiny.....	str. 36
3.5.1	Vplyv nemeckého jazyka	str. 37
3.5.2	Vzťah českého a slovenského jazyka	str. 38
3.5.3	Maďarský jazyk a slovenský juh	str. 40
3.5.4	Exilové komunity slovákov a čechov v zahraničí	str. 40
4	Vizuálna komunikácia jazyka	str. 43
4.1	Bilingválny dizajn.....	str. 43
4.2	Jazykové učebnice a slovníky.....	str. 45
4.3	Predchodcovia.....	str. 45
4.3.1	Rosettská Doska.....	str. 45
4.3.2	Orbis Pictus.....	str. 46
5	Flexikón	str. 48
5.1	Súčasná úloha anglicizmov v slovenskom jazyku.....	str. 48
5.2	Cieľ.....	str. 50
5.3	Koncept.....	str. 51
5.4	Metodológia	str. 51
5.5	Vytváranie ilustrovaného slovníka anglicizmov	str. 51
5.5.1	Proces zberu a selekcie anglicizmov.....	str. 53
5.5.2	Proces zberu a selekcie anglicizmov.....	str. 53
5.5.3	Písmo.....	str. 55
5.5.4	Rozloženie	str. 55
	Záver	str. 58
	Zoznam použitej literatúry	str. 59
	Internetové zdroje	str. 61
	Zoznam obrázkov.....	str. 64

ÚVOD

Cieľom mojej teoretickej práce je dôkladné preskúmanie slovenského jazyka z etymologického hľadiska a skúmanie cudzojazyčných vplyvov, predovšetkým pôsobenia anglického jazyka. Zameriavam sa na analýzu vzniku anglicizmov, ktoré sú v súčasnej dobe výrazne rozšírené, a ich používanie je často vnímané negatívne. Mojm cieľom nie je len identifikovať používanie anglicizmov ako problém, ale skôr sa na ne pozrieť zo sociálno-kritického hľadiska a podnietiť diskusiu v spoločnosti ohľadom ich užívania. Súčasne plánujem využiť výsledky tohto výskumu pri tvorbe vlastného ilustrovaného slovníka anglicizmov.

V rámci mojej teoretickej práce ďalej preskúmavam jazyk z lingvistického hľadiska, čím sa zaoberám anglicizmami, slangom, dôležitosťou jazyka celkovo, kultúrnou identitou, bilingvizmom a vzájomným vplyvom jazykov. Sústreďím sa najmä na vplyvy slovenčiny ako môjho rodného jazyka, no rozoberám aj vplyvy na český jazyk, nakoľko sú si tieto jazyky veľmi blízke.

Týmto skúmaním jazyka nadväzujem aj na problematiku dizajnu spojeného s jazykom a bilingvizmom. Skúmam historicky významné diela v oblasti vzdelávania, ako aj súčasné zaujímavé práce, ktoré nielenže prepojujú rôzne jazyky, ale tiež rozvíjajú nové perspektívy v oblasti jazykového a kultúrneho porozumenia. Cieľom je predstaviť a zhodnotiť tieto diela v kontexte ich prínosu pre spoločenský diskurz a podporu multikultúrnej komunikácie.

V poslednej kapitole sa venujem opisu tvorbu môjho praktického výstupu, obrázkovej knihy anglicizmových slangových výrazov s názvom Flexikón.

1. JAZYK

Jazyk je základným prostriedkom ľudskej komunikácie. Uchováva sa v mozgu ako systém jednotiek, pravidiel, modelov a konvenčných kolektívnych noriem pre tvorbu výrokov. Tento systém zahŕňa kódovanie a dekódovanie prenášaných informácií v rôznych formách komunikácie, či už je to bežná reč, alebo menej formálna situácia (Čermák, 2022).

Jazyk je komunikačný systém, ktorý pracuje na základe symbolov, ako sú slová a gestá. Predstavuje pre ľudí fundamentálny aspekt v interakcii a hrá kľúčovú úlohu pri vytváraní a udržiavaní ľudských spoločenstiev. Jazyk pomáha ľuďom šíriť informácie, myšlienky, nápady a emócie. Prispieva k spolupráci ľudského spoločenstva, ako aj k riešeniu problémov, inovácii, výmene znalostí a rozvoju inteligencie.

1.1. Komunikácia

Podľa jazykovedca Františka Čermáka je komunikácia procesom prenosu informácií. Informácie sa prenášajú medzi minimálne dvoma účastníkmi komunikácie prostredníctvom konkrétneho systému znakov (kódu), obzvlášť potom prostredníctvom jazykového systému. Avšak pri jazykovej komunikácii sa okrem informácií prenášajú aj pocity a vôľa, a forma komunikácie nemusí byť len verbálna. Základné formy jazykovej komunikácie sú ústna a písomná forma.

Okrem osobnej komunikácie medzi dvoma účastníkmi poznáme aj ďalšie druhy komunikácie. Jednou z nich je masová komunikácia médií a tlače, ktorá oslovuje verejnosť svojimi názormi a snaží sa ovplyvniť ich myslenie (Čermák, 2015). Tento druh komunikácie je dôležitý pre formovanie verejnej mienky a vytváranie spoločenských postojov.

Termín kód sa dá chápať ako systém, ktorým sa prekladajú alebo organizujú informácie. V tomto prípade ide o spôsob, ako prekladať alebo organizovať prirodzený jazyk a jeho znaky. Na rozdiel od klasického chápania kódu (napr. Morseovky) ide o spôsob jednoduchšej formy kódovania, pretože sa používa na prekladanie a organizovanie slov a jazyka (Čermák, 2015).

1.2. Dôležitosť jazyka

Pre nás je jazyk dôležitý najmä z kultúrneho hľadiska a pri zachovávaní jeho hodnôt. Pomáha nám prenášať kultúrne znalosti, tradície a hodnoty z jednej generácie na druhú. Rôzne jazyky často obsahujú vlastné kultúrne výrazy, termíny a iné charakteristické špecifické pre ich kultúru či geolokáciu, čím sa odlišujú a prispievajú k rozmanitosti ľudskej spoločnosti.

V súvislosti s kultúrnym aspektom môžeme tiež zdôrazniť, že jazyk nie je len nástrojom komunikácie, ale aj prostriedkom pre vyjadrovanie umenia, literatúry a hudby. Umožňuje tvorbu a zachovávanie kultúrnych diel, ktoré obohacujú spoločenský kontext. Jazyk nám poskytuje prostriedok na vyjadrenie nášho kultúrneho odkazu a identity.

Okrem toho schopnosť hovoriť a rozumieť viacerým jazykom môže otvárať dvere k medzikultúrnemu porozumeniu a globálnemu dialógu. Jazyková rozmanitosť umožňuje ľuďom z rôznych kultúr komunikovať a zdieľať svoje skúsenosti, čím prispieva k bohatstvu a vzájomnej obohatenosti spoločnosti.

1.3. Kultúrna identita

Kultúrna identita v jazyku sa prejavuje nielen v slovách a výrazoch, ale aj v spôsobe, akým sa vyjadrujeme – v komunikačných štýloch a v spoločenských očakávaniach. Schopnosť hovoriť a rozumieť jazyku svojej kultúry umožňuje jednotlivcom cítiť sa pripojenými k svojimi koreňmi a poskytuje im hlbší vhľad do vlastnej histórie a tradícií.

V dnešnom globalizovanom svete je ochota zachovávať a podporovať svoj jazyk dôležitá nielen pre jednotlivcov, ale aj pre celé kultúrne spoločenstvá. Jazyk je kľúčovým prvkom kultúrnej rozmanitosti, a jeho ochrana prispieva k bohatstvu a jedinečnosti ľudských spoločenstiev na celom svete.

1.4. Etymológia

Etymológia, ako vedecká disciplína, hlboko zasahuje do pôvodu a vývoja slov. Každé slovo má svoju históriu, a etymológia je lingvistickým oborom, ktorý túto históriu študuje a dokumentuje. Prvé použitie slova v tlači sa väčšinou považuje za oficiálny vznik nového slova. Avšak, vo väčšine prípadov slová vznikali stovky rokov z už existujúcich slov, ktorých pôvod siahal ešte

ďalej, do ďalekej minulosti. Slová často vychádzajú z iných jazykov, čo je pomerne bežné. Tieto slová preberajú inú formu, výslovnosť a niekedy aj konkrétny význam (Bukovčanová, 2021).

Etymológia slúži na to, aby tento vývoj spätne sledovala a snažila sa nájsť cestu vývoja. Väčšinou pri svojom bádaní narazí na posledný mŕtvy jazyk, z ktorého slovo pochádza a ktorý poznáme (Bukovčanová, 2021). Je potrebné si uvedomiť, že mnoho jazykov už zaniklo, a preto o prapôvode slov môžeme len špekulovať.

Obr. 1. Stručný etymologický slovník slovenčiny (Zdroj: KNIHOBOT)

Cesta jedného slova môže byť komplexná, alebo aj jednoduchšia. Všetko závisí od fáz, ktorými prešlo, koľkými jazykmi prešlo, a aj od dĺžky jeho používania. Napríklad, slovo „Etymológia“ pochádza zo starofrancúzskeho slova „ethimologie“, ktoré znamenalo „fakty o pôvode slov a ich vývoji“. V modernej francúzštine sa v 14. storočí zmenilo na „étymologie“. V gréckom kontexte slovo v tvare „etymologia“ znamená „analýzu slov s cieľom nájsť ich skutočný pôvod“ (Bukovčanová, 2021).

Takýto historický rozbor nám pomáha pochopiť, prečo majú niektoré slová neobvyklú formu. Tento proces nám približuje korene slov, ktoré denne používame. V tomto procese sa však uplatňujú aj iné dôležité lingvistické disciplíny, ako je napríklad morfológia, fonetika a fonológia.

1.4.1. Preberanie slov z iného jazyka

Preberanie slov z iných jazykov je štandardnou praxou vo väčšine jazykov. Neustále sa rozširujeme o nové a nové slová. V slovenčine je tomu tak rovna-

ko. Napríklad „tradične slovenské“ slová ako žinčica či bryndza nie sú úplne naše. Ich korene siahajú do rumunčiny. Avšak používame ich natolko, že ich považujeme za vlastné, čím sa stávajú prevzatými slovami. Veľká časť anglickej slovnej zásoby čerpala z francúzštiny, portugalský jazyk zase z latinčiny a takmer celý svet dnes, vďaka globalizácii, preberá slová práve z angličtiny (Bukovčanová, 2021).

Tieto slová sa do slovnej zásoby druhého jazyka dostávajú neustále. Je to prirodzený proces, spôsobený globalizáciou, historickými alebo politickými okolnosťami, alebo aj vďaka blízkosti dvoch národov. Ľahkú skloňovateľnosť a tvarovanie týchto prevzatých slov zabezpečujú lingvisti a tieto slová nájdeme v etymologických slovníkoch.

Jednotlivé výrazy môžeme zaradiť do týchto skupín:

Cudzie slová v doslovnom znení – slová, ktoré nepotrebnú ďalšiu úpravu (parfum, blues).

Internacionalizmy – slová, ktoré sa používajú aj v ďalších, aspoň trochu odlišných jazykoch (softvér, filozofia).

Kalky – alebo aj doslovné preklady z cudzojazyčných slovných spojení (mrakodrap, počítačová sieť).

1.5. Slang

Slang je súbor nespisovných výrazov, ktoré sa používajú v určitej sociálnej skupine, profesii alebo záujmovom okruhu. Často sa vyznačuje skrátenou alebo deformovanou formou, expresívnosťou alebo humorom. Slangové výrazy sa môžu časom stať súčasťou spisovného jazyka. Termín slang pochádza z anglického slova „s’langue“, ktoré sa prvýkrát objavilo v 18. storočí. Vtedy sa používalo na označenie nespisovnej reči nižších spoločenských vrstiev. Slang sa používa v rôznych oblastiach života, napríklad v športe, hudbe, žurnalistike, ale aj v každodennej komunikácii. Môže byť zdrojom humoru, ale aj spôsobom, ako sa odlišiť od ostatných.

Slang sa môže vytvárať rôznymi spôsobmi: reinterpretáciou všeobecne známych slov, deformáciou slov, tvorbou nových slov alebo preberaním zo zahraničných jazykov, v súčasnej dobe najmä z anglického jazyka.

Obr. 3. Ilustrácie z knihy Kvalitný slang (Zdroj: DONIO, 2022)

Prvú encyklopédiu slangu slovenského jazyka, Kvalitný slang, vytvoril slovenský dizajnér Pavol Bartoš ako voľnočasový instagramový projekt, popri svojich známych úspešných projektoch, známeho eshopu s oblečením Bratiska a agentúry Bliss agency, v ktorej pracuje na rozvoji klientských značiek. (Bartoš, 2023).

Obr. 2. Encyklopédia Kvalitný slang (Zdroj: DONIO, 2022)

Táto encyklopédia, ktorá sa postupne vyvinula z instagramového projektu do podoby knihy, mapuje a zbiera slovenský slang súčasnej generácie, 21. storočia formou vtipných ilustrácií. Knihu „Kvalitný Slang“ si je dnes možné zakúpiť ako knižnú verziu, ktorá obsahuje 180 strán s viac ako 100 slangovými výrazmi, ale aj ako separátne ilustrácie s konkrétnym obľúbeným slangom. Medzi týmito slovami nájdeme zaužívané pojmy ako čajka, cépečkár, duchciť, ale aj slang odvodený z angličtiny (ktorý je pre kontext tejto práce najviac

podstatný), ako napríklad fejk, chill, flex a mnoho ďalších. Každý termín je v knihe sprevádzaný celostránkovou ilustráciou a vysvetlením.

1.6. Vymieranie jazykov

Vymieranie jazykov je jav ktorý je každým rokom viac a viac aktuálny. A to v dôsledku rôznych faktorov, ako je napríklad globalizácia, ktorá spôsobuje dominanciu svetových jazykov nad ostatné, menšie jazyky.

Menšie jazyky, ktoré majú obmedzený počet užívateľov, čelia nebezpečenstvu vytlačania väčšími jazykmi s masívnym hovoriacim obyvateľstvom. Podľa informácií z portálu Swaplanguage existuje momentálne na svete 7 139 jazykov, pričom väčšina z nich čelí postupnému úpadku (Dyreby, 2020). Prognózy naznačujú, že v priebehu sto rokov by mohlo zmiznúť až 3 000 jazykov. Zaujímavým faktom je, že 96% svetových jazykov je hovorených iba 4% svetovej populácie. Vzhľadom na tento nerovnomerne rozložený jazykový vplyv nie je prekvapujúce, že mnohé menšie jazyky sa cítia existenčne ohrozené (Anderman, Rogers, 2005, str. 2).

Takéto jazyky sú nižšie postavené, pretože sú podriadené oficiálnemu jazyku, zvyčajne jazyku s vysokým postavením, ktorý sa používa pri vzdelávaní a komunikácii na oficiálnej úrovni. Na rozdiel od toho je ohrozený jazyk, ktorý nie je používaný vo formálnom vzdelávaní, a jeho komunikačná úloha je obmedzená na internú komunikáciu. Všeobecne sa taký jazyk používa hlavne na tradičné účely: rituály, festivaly, obecné stretnutia atď. Naopak, upadajúci jazyk je taký, ktorý nie je používaný v žiadnej vážnej funkcii, a jeho relevancia spočíva iba v tom, že niektorí, väčšinou starší ľudia majú znalosť tohto jazyka a používajú ho čoraz menej, keďže existuje menej ľudí, s ktorými by ho mohli používať (Bamgbose, 1993, str. 20).

Ďalším významným faktorom, ktorý prispieva k úpadku jazyka, je migrácia mladých ľudí do väčších miest a krajín v hľadaní lepších pracovných príležitostí. Tento pohyb populácie vedie k postupnej strate udržiavania jazyka aj v samotných rodinách a komunitách. V niektorých prípadoch, napríklad v určitých komunitách Číny, rodičia zámerne nekomunikujú so svojimi deťmi v ich rodnom jazyku s cieľom minimalizovať vplyv tohto jazyka na ich znalosť mandarínskeho jazyka. Týmto spôsobom rodičia dúfajú zvýšiť šance svojich detí na získanie zamestnania po ukončení školy (Blanchard, 2010). Tento jav zdôrazňuje dôležitosť zachovávaní jazykového dedičstva a výzvu, ktorú

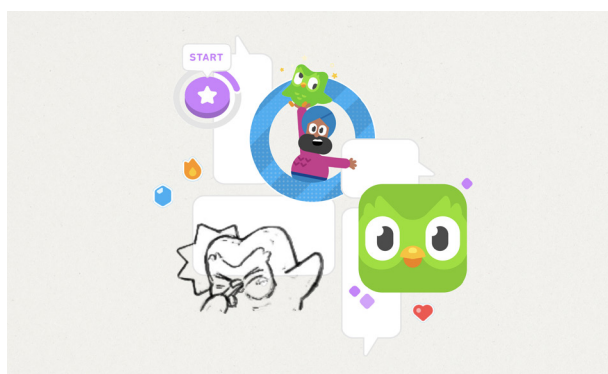
predstavuje pre udržiavanie rozmanitosti jazykového bohatstva.

1.6.1. Uchovávanie jazyka

Jedným z najúčinnějších spôsobov ochrany jazyka je jeho dokumentácia a uchovávanie. Tento proces zahŕňa systematické spisovanie gramatických pravidiel, vytváranie obsiahlych slovníkov, zhromažďovanie ústneho dedičstva a ľudových materiálov a vytváranie rôznorodých literárnych diel, najmä poézie a drámy (Bamgbose, 1993).

Jedným z týchto jazykov, ktoré sú na pokraji vyhynutia, je napríklad jazyk amerických domorodých Indiánov – Navajo. V súčasnej dobe týmto jazykom hovorí už len približne 150 000 ľudí. Na oslavu Dňa domorodých obyvateľov tak pridala aplikácia Duolingo kurzy pre dva ohrozené jazyky, a to práve Navajo a Havajský jazyk. Týmto krokom sa tak snaží prispieť k zvýšenému úsiliu v zachovávaní ohrozených jazykov (Wen, 2019).

Duolingo je najznámejšou mobilnou aplikáciou na výučbu jazykov na svete. Aplikácia Duolingo sa zameriava na poskytovanie personalizovanej a efektívnej výučby jazykov. Snaží sa analyzovať individuálne učebné štýly miliónov ľudí a vytvoriť optimálny výučbový systém prispôbený každému študentovi. Jej konečným cieľom je poskytnúť technologicky podporovaný prístup k osobnému učiteľovi každému. Duolingo sa snaží urobiť učenie zábavným, vytvárať motivačné prostredie a zdolať problém udržania motivácie pri on-line vzdelávaní (Duolingo).

obr. 4. Vizuálne prvky aplikácie
(zdroj: Apple Developer, 2023)

obr. 5. Prostredie Duolingo aplikácie
(zdroj: Yadav)

Duolingo funguje viac ako desať rokov a počas tejto doby sa stal príkladom najlepšieho dizajnu vo svojej kategórii. Ponúka skvelé interakcie, prehľadné užívateľské rozhranie plné rôznych vtipných prvkov, príbehov, rozmanitých

lekcií a ilustrovaných postáv, ktoré vás sprevádzajú počas učenia. Jednou z najznámejších postáv je samozrejme Duo, zelená sova, ktorá vás povzbudzuje vo vašom jazykovom pokroku. (Behind the Design: Duolingo, 2023).

obr. 6. Skice mobilného widgetu (zdroj: Apple Developer, 2023)

Užívateľské rozhranie Duolinga je navrhnuté s dôrazom na jednoduchosť a prehľadnosť. Dobre organizované menu a jednoduché ovládacie prvky uľahčujú navigáciu študentom na všetkých jazykových úrovniach. Duolingo používa hravé grafické ilustrácie a animácie na vizuálne podporovanie procesu učenia. Práve tieto grafické prvky tak robia učenie zábavným a napomáhajú zvyšovať zapojenosť študentov.

„Tajomstvo Duolinga spočíva v tom, že nie sme vzdelávacia spoločnosť. Sme zábavná a motivačná spoločnosť.“ Ako hovorí VP produktového dizajnu Ryan Sims. *„Zábava je najdôležitejšou súčasťou našej práce.“* (Behind the Design: Duolingo, 2023).

1.7. Cudzie jazyky

Učenie sa cudzích jazykov prináša praktické výhody a rozširuje naše možnosti v globálnom svete. Schopnosť komunikovať v iných jazykoch otvára dvere k novým pracovným príležitostiam, zlepšuje naše schopnosti a umožňuje nám lepšie porozumieť rôznorodosti kultúr. Cudzie jazyky sú kľúčovým nástrojom na prekonávanie jazykových bariér a zvyšovanie našej konkurencieschopnosti v profesionálnom i osobnom živote.

1.8. Bilingvizmus

V procese evolúcie sa ľudský mozog dostal do fázy, kedy nie je obmedzený len na vedomosť svojho rodného jazyka, ale dokáže sa adaptovať a rozvíjať tak aj ďalší jazyk, čo označujeme ako bilingvizmus. Avšak ľudský mozog nie je obmedzený len na dva jazyky; je schopný ovládať oveľa väčšie množstvo jazykov, čo sa nazýva multilingvizmus. Napriek tomu je otázne, do akej úrovne a ako dlho sme schopní udržať ovládanie konkrétnych jazykov v tejto fáze.

S postupujúcou globalizáciou sa stáva čoraz viac ľudí dvojjazyčnými alebo mnohojazyčnými. Dnes je monolingvizmus (ovládanie jedného jazyka) skôr výnimkou než pravidlom. V dôsledku historických dejín, ako boli dobývanie území, kolonizácia a masová migrácia obyvateľstva, sa väčšina štátov stala viacjazyčnými (Chumbow, 2018). Tento trend reflektuje dynamiku a rôznorodosť ľudí na celom svete, čím sa otvárajú dvere ku kultúrnej výmene a porozumeniu medzi rôznymi jazykovými a kultúrnymi skupinami.

V dnešnej dobe je znalosť viacerých jazykov takmer nevyhnutná, najmä pre nás, zástupcov malých štátov, kde ovládanie iba rodného jazyka nie je v dnešnej dobe postačujúce. Nedostatok viacjazyčnosti môže obmedziť prístup k pestrému obsahu, ktorý je dostupný. Či už ide o literatúru, články, štúdie, filmy alebo hudbu, viacjazyčnosť otvára brány ku kultúrnemu bohatstvu.

Prezentujú to aj štatistiky webu TranslatePress, ktoré ukazujú, že približne 54 % online obsahu na internete je v angličtine, dominantnom jazyku súčasnosti (Schäferhoff, 2023). Naopak, obsah v slovenčine tvorí len 0,3 %, čo predstavuje markantný rozdiel, a to sa týka len online prostredia (Languages used on the Internet, 2024). Preto je nevyhnutné pripustiť, že schopnosť komunikovať v rôznych jazykoch nielen rozširuje obzory, ale aj zabezpečuje plnohodnotný prístup k celosvetovému kultúrnemu a informačnému dedičstvu.

Ovládanie viacerých jazykov predstavuje značný prínos, predovšetkým v oblasti mentálneho rozvoja. Osoby, ktoré ovládajú viac ako jeden jazyk, sa vyznačujú vyššou flexibilitou myslenia, kreativitou a excelentnými kognitívnymi a poznávacími schopnosťami. Tieto schopnosti sa následne prejavujú v lepších výsledkoch v oblasti jazykových a akademických disciplín. Okrem toho, rozvíjajú zlepšenú pamäťovú kapacitu, komunikačné schopnosti a jazykovú kompetenciu.

Dvojazyčnosť prináša významné výhody aj pri samotnom procese učenia sa, nielen v rámci ďalších jazykov, ale aj v oblasti všeobecných vedomostí. Bilingválni jednotlivci sú pri učení sa nového jazyka citlivejší a majú hlbšie porozumenie prekrývajúcich sa podobností medzi jazykmi. Táto schopnosť im umožňuje rýchlejšie a efektívnejšie absorbovať nové koncepty a rozvíjať komplexné analytické schopnosti.

V prípade bilingvistov nie je prospešný iba samotný jazykový aspekt, ale ich mentálna pružnosť a schopnosť adaptácie majú pozitívny vplyv aj na osobný a profesijný život. Rovnako tak môže dvojazyčnosť rozširovať perspektívy a otvárať nové možnosti v medzikultúrnej komunikácii a globálnom prostredí (Chumbow, 2018).

1.9. Nepreložiteľné slová

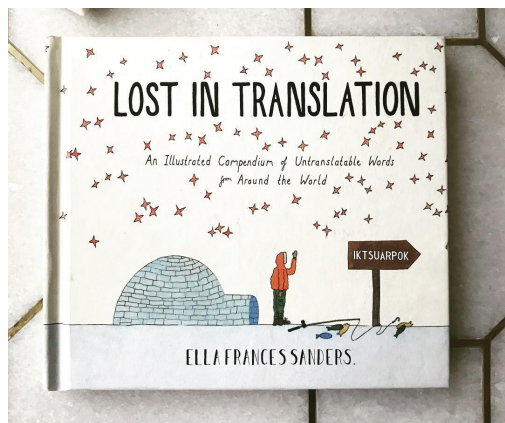
Nepreložiteľné slová, známe aj ako lexy bez ekvivalentu, sú slová, ktoré majú v jednom jazyku význam alebo stupeň významu, ktorý je ťažké alebo nemožné presne preložiť do iného jazyka. Tento fenomén ukazuje, ako jazyky odzrkadľujú kultúrne a historické špecifiká danej spoločnosti. Niekedy sú tieto nepreložiteľné slová spojené s konkrétnymi skúsenosťami, tradíciami alebo kultúrnymi špecifikami, ktoré nemusia mať svoj ekvivalent v iných kultúrach. Niektoré jazyky majú slová, ktoré presne vyjadrujú špecifické pojmy, ktoré v iných jazykoch možno vyjadriť len opisne alebo pomocou viacerých slov.

Príklady zahŕňajú japonské slovo „komorebi“, čo opisuje krásu slnečných lúčov, ktoré sa lámajú v stromoch, alebo portugalský výraz „saudade“, ktorý vyjadruje nostalgický pocit po niečom, čo už nie je alebo neexistuje. Veľa z nás sa môže vidieť v príklade taktiež japonského slova „tsundoku“, ktoré znamená hromadenie nečítaných kníh. Blažený pocit a pocit harmónie pri prechádzke v lese zase pomenováva nemecký termín „waldeinsamkeit“.

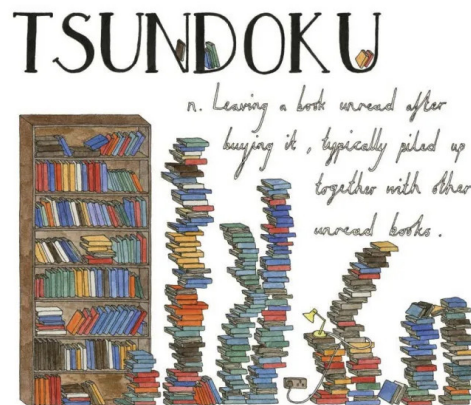
Tieto výrazy nám ukazujú, ako jazyk môže odzrkadľovať jedinečné podoby ľudských pocitov a skúseností.

Tomuto fenoménu sa venuje aj autorka a ilustrátorka Ella Frances Sanders v ilustrovanej knižke „Lost in Translation: An Illustrated Compendium of Untranslatable Words from Around the World“. „Lost in Translation“ je súborom viac ako 50 ilustrovaných slov a ich významov jedinečných slov z rôz-

nych jazykov, ktoré nemajú svoj priamy preklad do anglického jazyka. Sanders tieto slová vyjadruje pomocou ručne kreslených, často vtipných ilustrácií spolu s vysvetlením daného termínu a krajiny pôvodu.

obr. 7. Kniha Lost in translation (zdroj: ELIF THE READER, 2021)

obr. 8. Ukážka z knihy Lost in translation (zdroj: THE MARGINALIAN, 2014)

1.10. Jazyková výpožička

Jazyková výpožička, je jav, kedy dochádza k „prenájmu“ jedného slova z jedného jazyka do druhého. Tento jav vyžaduje aspoň minimálnu úroveň bilingválnosti. Netreba, avšak toto pomenovanie brať doslovne, nakoľko nejde o pôžičku ako takú, nakoľko nič sa nevracia naspäť, ale len prenáša. Podľa Einera Haugena v jeho štúdii *The analysis of linguistic borrowing*, sa dá tento jav špecifikovať ako adaptácia slova z jedného jazyka do druhého. Hovoriaci sa takto pokúšať vyrovnáť s novými jazykovými situáciami implementácie nových naučených výrazov (Haugen 1950).

Stručnejšie povedané, výpožička v jazyku znamená pokus o kopírovanie slov alebo vzorov z iného jazyka. Keď sa to deje, je dôležité porovnať originálne slová alebo vzory s tými novými v druhom jazyku. Ak sú nové slová alebo vzory veľmi podobné pôvodným a môžu byť prijaté v novom jazyku, hovoríme, že dochádza k inovácii. Ak však nové slová alebo vzory nie sú dostatočne podobné, môže dôjsť k zmenám, alebo nahradeniu podľa vzorov nového jazyka. Výskum ukazuje, že, keď ľudia prispôbujú nové slová, obvykle dochádza k určitým kompromisom. Aj, keď sa to môže zdať náhodné, konečný výsledok nevyzerá náhodne, ale skôr ako dobre premyslený proces (Selecká, 2023).

1.11. Code-switching

Code-switching, alebo prepínanie kódov, je jav, kedy jednotliviec spontánne prechádza (switch) medzi dvoma jazykmi alebo dialektmi počas rozhovoru. Monolingválny človek môže prepínať medzi dvoma dialektami, zatiaľ čo bilingválny jednotlivec operuje s dvoma jazykmi. Tento fenomén sa často prejavuje najviac v hovore, než v písomnej forme. V angličtine je termín code-switching nahrádzaný pojmom code-mixing alebo style-shifting, ktorým sa označuje miešanie jazykových kódov alebo menenie štýlu v komunikácii.

Existuje niekoľko dôvodov, prečo ľudia praktizujú code-switching. V približne 10% prípadov môže byť dôvodom nevedomosť alebo nedostatočná plynulosť v konverzácii v druhom jazyku, ktorý nie je materinský (Nordquist, 2019). Okrem toho pre mnohých multilingválnych jednotlivcov je to prirodzený spôsob komunikácie. Code-switching sa tak môže vyskytovať na podvedomej úrovni, bez toho, aby si hovoriaci uvedomil tento prechod. Mnohí cítia, že používanie iba rodného jazyka nie je postačujúce, najmä ak ide o vzdialenejší jazyk s vlastnými špecifickými a niekedy nepreložiteľnými slovami. Týmto spôsobom môže code-switching slúžiť ako prirodzená forma komunikácie, ktorá umožňuje vyjadriť myšlienky presnejšie a efektívnejšie.

V dôsledku tohto javu vzniklo v priebehu rokov niekoľko nových variantov jazykov. Ľudia, ktorí sa vyjadrujú kombináciou jazyka Hindi a Angličtiny, používajú tzv. „Hinglish“. Mixovanie Angličtiny a Španielčiny je označované ako „Spanglish“ (Masterclass, 2022). V našich končinách sme sa mohli stretnúť aj s tzv. „Czenglish“ alebo „Slovglish“, čo predstavuje miešanie Českého a Slovenského jazyka s angličtinou. Angličtina je v dnešnej dobe pravdepodobne najviac náchylná na vplyvanie do iných jazykov, keďže je aktuálnym svetovým jazykom.

2. ANGLIČTINA SVETOVÝM JAZYKOM

Anglický jazyk, známy aj ako angličtina, patrí do západogermánskej vetvy indo-európskej jazykovej skupiny a je vzdialene príbuzný s nemčinou, holandčinou a frízčinou. Používa latinskú abecedu a svoje korene má v Anglicku. Je hlavným a oficiálnym jazykom mnohých krajín, vrátane Spojených štátov amerických, Veľkej Británie, Kanady, Austrálie, Írska, Nového Zélandu a niektorých štátov v Karibskom mori a na ostrovoch Tichého oceánu (Crystal,

Potter, 2023).

2.1. Lingua franca

Anglický jazyk prevzal významnú úlohu vo svetovej komunikácii a získal si štatút tzv. lingua franca, teda jazyka, ktorý sa používa s cieľom umožniť komunikáciu medzi ľuďmi, ktorí nerozprávajú rovnakým rodným jazykom alebo dialektom.

Tento fenomén "nadvlády" konkrétneho jazyka nie je nový, a mohli sme ho sledovať v histórii. Jedným z najstarších príkladov bol vzostup Gréčtiny na úkor dialektov iných štátov. S rozširovaním Macedónskeho impéria v 3. storočí pred n. l. sa grécka kultúra a vzdelanie stali tak výrazným vplyvom, že Alexander Veľký ustanovil gréčtinu ako oficiálny jazyk celej ríše.

Ďalším príkladom je Latinčina, ktorá sa rozšírila až do 5. storočia n. l. po invázii germánskych kmeňov. Pôvodne bola Latinčina hovorená len v Ríme, no s časom sa šírila, nahrádzujúc nie len jazyky v talianskych oblastiach, ale aj v niekoľkých ďalších, čo viedlo k vzniku románskej jazykovej rodiny (Andermann, Rogers, 2005, str. 7).

2.2. Angličtina ako prvý cudzí jazyk

Po zániku Sovietskeho zväzu a de facto kapitalistickej nesamostatnej politiky Číny je počet ľudí na tejto planéte, ktorých prvým cudzím jazykom nie je angličtina, historicky nízky.

Anglický jazyk sa stal sekundárnym jazykom pre väčšinu obyvateľstva západne orientovaných krajín. Táto široká globalizácia angličtiny znamená, že je často používaná v medzinárodnom obchode, diplomacii, vede, technológiách a kultúre. Aj keď je angličtina dominantným jazykom vo väčšine sveta, súčasne existuje bohatstvo rôznych variantov a dialektov angličtiny, ktoré odrážajú rôznorodosť kultúr a regiónov, kde sa používa.

Ako som už spomínala vyššie, väčšina dnešnej populácie je bilingválnych. A väčšina je každodenne privádzaná do kontaktu práve s anglickým obsahom. A to skrz rôzne americké značky, reklamy, seriály, filmy a obsahom rôzneho druhu. Dôležitosť vedomosti angličtiny ako druhého jazyka tak signifikantne narástol (Anderman, Rogers, 2005).

V kontexte diskusie o nadradenosti alebo tzv. „jazykovom imperializme“ angličtiny nad ostatnými jazykmi vzniklo niekoľko argumentov s touto problematikou spojených. Jeden z týchto argumentov zdôrazňuje potrebu poskytovania jazykovej pomoci rozvojovým krajinám, pričom by sa mal dôraz klásť na rozvoj ich vlastných jazykov namiesto uprednostňovania anglických programov, ktoré ponúkajú západné krajiny. Týmto sa kladie otázka nielen nad efektívnosťou anglických jazykových programov, ale aj nad samotnou podstatou Európskej únie a jej záväzku voči kultúrnej a jazykovej diverzite svojich členských štátov (Anderman, Rogers, 2005 str. 2).

Rapídny nárast významu angličtiny sa nedávno stal predmetom diskusie v súvislosti s potenciálnym úpadkom záujmu európskych študentov o štúdium ostatných súčasných jazykov. Tento fenomén možno vnímať ako vedľajší účinok, ktorý pramení z rozhodnutia jednoznačne určiť jeden jazyk – angličtinu – za primárny nástroj pre medzinárodnú komunikáciu. Týmto spôsobom však vzniká otázka ohľadom možného ohrozenia pestrosti a diverzity v jazykovom vzdelávaní, ktoré súčasné európske kultúrne prostredie v histórii tak výrazne charakterizuje. Nárast popularity angličtiny môže zvýšiť riziko, že iné jazyky, ktoré prispievajú k bohatstvu európskeho jazykového dedičstva, budú opomínané alebo marginalizované v prospech jediného dominantného jazyka (Anderman, Rogers, 2005 str. 3).

Ako už vieme, globalizácia a prevládajúci vplyv anglického jazyka vo svete viedli k tomu, že angličtina sa stala univerzálnym jazykom pre komunikáciu medzi ľuďmi. Tento fenomén neustále formuje našu spoločnú reč a jazykové vzorce v rôznych kultúrach. Vplyv angličtiny sa výrazne prejavuje nielen v samotnej angličtine, ale aj v iných jazykoch, kde zaznamenávame vznik nových slov, fráz a štruktúr pod vplyvom anglického jazyka. Tieto nové prvky sú často označované ako anglicizmy.

2.3. Anglicizmy

Termín anglicizmus avšak ani medzi lingvistami nie je vyhranený, a nemá fixný, jednoznačný význam. V súlade so Slovníkom súčasného slovenského jazyka sa anglicizmus definuje ako: „*jazykový prvok (slovo, výraz, syntaktická konštrukcia) prevzatý z angličtiny do iného jazyka*“. Konotácie sa avšak líšia od kontextu a od toho kto ho práve používa. Pri dnešných diskusiách o jazykových výpožičkách sa stretávame ako aj s nezaujatými etymologickými definíciami tak aj s veľmi vášnivými názormi na túto tému.

Rastúci vplyv angličtiny na svetovú komunikáciu vedie k zmenám v lingvistiky, kde dochádza k jasne viditeľným prepojeniam a vzájomným ovplyvňovaniu medzi jazykmi. Tento vzťah medzi jazykmi je dôkazom toho, ako sa jazyky neustále vyvíjajú pod vplyvom globálnych interakcií a kultúrnych výmen.

Téma anglických výrazov je čoraz aktuálnejšia. Počas tvorby tejto práce som si všimla, že vznikajú rôzne články a dokonca slovníky anglického slangového jazyka, ktoré sú populárne najmä medzi mladými ľuďmi. Jeden z týchto slovníkov vytvorila konzultačná spoločnosť *Než zazvoní*. Ich cieľom bolo poskytnúť slangový slovník anglických výrazov dnešnej mladej generácie, ktorý obsahuje viac ako 120 pojmov a 50 skratiek. Tento slovník, nazvaný „Slovník mladej generácie Z pre rodičov a učiteľov“, je možné zakúpiť a pomáha rodičom a učiteľom lepšie porozumieť myšlienkam a jazyku mladých ľudí (Holeček, 2024).

Slovník je zhotovený v štvorcovom formáte a jeho grafická úprava sa zameriava na typografické riešenie s využitím čiernobielej farebnosti. Na obálke dominuje výrazná čarovacia bublinka v červenej farbe s písmom. Každá stránka následne ponúka výrazný anglický termín spolu s jeho fonetickou výslovnosťou a vysvetlením pojmu. Celkový obsah slovníka je rozdelený do dvoch hlavných častí: „Novomluva“ a „Skratky“.

obr. 9. Ukážka z knihy (zdroj: METRO, 2024)

2.3.1. Demografia

Dnes je možno najvýraznejšou a najpočetnejšou skupinou používateľov anglicizmov a anglických výrazov mladá generácia. Mladšie generácie majú tendenciu byť otvorenejšie voči medzinárodným vplyvom. Používajú tak an-

glické slová a frázy viac spontánne, keď komunikujú so svojimi rovesníkmi, či už osobne, alebo v online prostredí.

Ďalšou výraznou skupinou sú práve profesné oblasti, ktoré používajú anglické výrazy. Najviac ovplyvnené sú pravdepodobne sektory ako IT, Marketing či aj Dizajn, ktorý tieto termíny prevzal v ich znení ich pôvodu.

No v dnešnej dobe internetu a vyspelých technológií sa anglické výrazy nena-
chádzajú len v slovnej zásobe mladých a technicky zdatných ľudí, ale ovplyv-
ňujú nás všetkých.

2.3.2. Vznik anglicizmov

Henrik Gottlieb v knihe *In and Out of English*, špecifikuje anglicizmy, germanizmy, galicizmy a iné „-izmy“ ako vzájomný kontakt dvoch jazykov. Tvrdí, že tento kontakt môže byť uskutočnený dvoma spôsobmi: buď napri-
mo – skrz medziludský kontakt – alebo nepriamo, sprostredkované skrz kul-
túrne diela ako sú literárne diela či technické vynálezy (Anderman, Rogers, 2005).

Proces udomácnovania cudzích slov sa prejavuje určitým spôsobom. Ábel Král, slovenský jazykovedec, vo svojom príspevku pre *Studia Academica Sla-
vica* určuje dva spôsoby pri preberaní slov: Prvý, pri ktorom sa cudzie slovo foneticky prispôsobuje preberajúcemu jazyku a postupne sa stáva foneticky neutrálnym. Alebo v opačnom prípade, kedy si zachováva výslovnosť z pô-
vodného jazyka formou citátového výrazu (Král, 1978).

2.3.3. Členenie anglicizmov

Preberaním slov z iných jazykov sa výrazne rozširuje slovná zásoba. Podľa Petry Jasenskej tieto novovzniknuté slová môžeme rozdelovať podľa niekoľkých spôsobov:

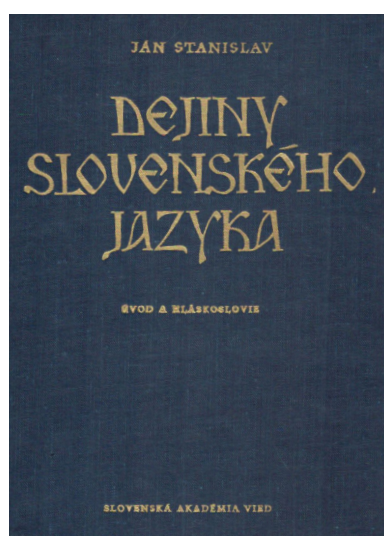
1.) Z etymologického hľadiska ide o skupiny slov ako briticizmy (flanel), ame-
rikanizmy (skunk), anglicizmy grécko-lat. pôvodu (telefón), francúzske ang-
licizmy (au-pair), germánske anglicizmy (hamburger) či anglicizmy hispán-
skeho pôvodu (kanoe)

2.) Z časového hľadiska ďalej rozdelujeme anglicizmy na staršie, prevzaté

z 19. a z prvej polovice 20. storočia (rock'n'roll) a na novšie, ktoré sme prijali po roku 1989 (fitnes).

3.) Podľa miery zdomácnenia členíme výrazy na zdomácnené, ktoré majú stále podobu v jazyku (futbal); na cudzie, ktoré sú neadaptované a majú zachovaný anglický pravopis (imidž); a slová poslovenčené, ktoré nemajú ustálenú podobu (bungee jumping) (Szabó, 2019).

3. SLOVENSKÝ JAZYK A JEHO HISTÓRIA

obr. 10. Dejiny slovenského jazyka, úvod a hláskoslovie vydavateľstva SAV (Zdroj: PASEKA)

Dnešný slovenský jazyk (alebo slovenčina) už prešiel veľkú cestu do doby, v akej ho poznáme dnes. Je západoslovanským jazykom indoeurópskej jazykovej rodiny. Slovenčina je „espernatom“ slovanských jazykov, a vníma sa ako najzrozumiteľnejší v rámci slovanských jazykov (Šimková et al., 2012, str. 8).

V prvom rade je slovenčina štátnym jazykom Slovenskej republiky, a v súčasnej dobe ním hovorí viac ako päť miliónov obyvateľov Slovenska, pričom niečo cez 4 milióny ide o rodených hovoriacich. Zvyšok predstavuje iný jazyk, v najväčšom počte ide o maďarskú menšinu na južnom slovensku. (Selecká, 2023)

Početné skupiny vysťahovaných Slovákov sa avšak nachádzajú aj v zahraničí. V Spojených štátoch amerických hovorí po slovensky viac ako milión vysťahovalcov, a okolo 300-tisíc v Českej republike. Minoritné skupiny existujú aj

v európskych štátoch, ako sú Maďarsko, Rumunsko, Srbsko, Chorvátsko, Bulharsko, Poľsko, Nemecko, ale aj v vzdialenejších krajinách, ako sú Kanada, Brazília, Juhoafrická republika a mnoho ďalších. (Šimková et al., 2012, str. 8).

3.1. História

Slovenský jazyk má bohatú a pestrofarebnú históriu, prekročil množstvo úskalí a vyvíjal sa s ohľadom na mnohé historické udalosti. Napísať systematické dejiny slovenčiny predstavuje výzvu, nakoľko pred začiatkom letopočtu existuje len obmedzené množstvo spoľahlivých prameňov, ktoré by osvetlili jeho vývoj (Shevelov, 1957).

Existuje niekoľko teórií o pôvode slovenčiny, no pokiaľ sa zameriame na historické a archeologické fakty, zreteľne sa ukazuje, že slovenčina má svoje korene v praslovančine. Tento lingvistický základ sa postupne formoval v priestore medzi Karpátmi, Dunajom a dolnou Moravou. To bolo miesto, kde sa prelínali rôzne kultúry a dialekty, prispievajúce k pestrosti a rozmanitosti slovenského jazyka (Šimková et al., 2012, str. 8).

Prvotné etapy vývoja slovenčiny boli ovplyvnené najmä susednými národmi, politickými zmenami a migráciami. Postupom času však slovenčina získala svoju osobitosť a unikátnu identitu. Prispôsobila sa novým slovníkovým obratom, zároveň sa obohacovala o nové výrazy a slovné formy.

Dejiny slovenčiny, podľa jazykovednej literatúry, možno rozdeliť do dvoch základných období. Prvé z nich je predpisovné obdobie, ktoré zahŕňa rozličné etapy vývoja jazyka od praslovančiny (8. storočie) cez obdobie staroslovienčiny (9. storočie), starej slovenčiny (10. storočie), latinčiny (11. – 18. storočie), cez vplyv češtiny na území Slovenska (14. – 19. storočie) až po vznik kultúrnej slovenčiny v období 15. – 17. storočia. Druhé obdobie sa nazýva spisovné obdobie a zahŕňa časové úseky ako bernolákovské obdobie (koniec 18. storočia a začiatok 19. storočia), štúrovské obdobie (polovica 19. storočia), hodžovsko-hattalovskú reformu (druhá polovica 19. storočia), matičné a martinské obdobie (koniec 19. storočia), medzivojnové obdobie (1918 – 1945), povojnové obdobie (1945 – 1989) a súčasné obdobie po roku 1989 (Selecká, 2023).

3.1.1. Biblická čeština a Biblia Kralická

Biblická čeština, známa aj ako Bibličtina, položila základ pre formovanie spisovnej slovenčiny. Bol to jazyk, ktorý sa využil pri prvom českom preklade Biblie Kralickej z pôvodných jazykov – hebrejčtiny a gréčtiny. Slúžila ako verejný jazyk v kostoloch, zabezpečujúc, aby reč bola zrozumiteľná pre veriacich. V období jej vzniku v 16. storočí, keď ešte neexistovalo akademické centrum na kultiváciu slovenského jazyka, Biblická čeština plnila túto dôležitú úlohu (Kultúra slova, 2017).

obr. 11. Ukážka z Biblie Kralickej (Zdroj: KUBÍKOVÁ)

Biblia Kralická bola tlačená v rokoch 1579–1594 vo forme šiestich častí a neskôr vydaná v jednom celku v rokoch 1596 a 1613, čo viedlo k jej pomenovaniu Šestidílka (Jednodílka). V roku 1613 vydané vydanie biblie predstavovalo vrchol praktickej práce Jednoty bratskej. Táto biblia bola špeciálne upravená aj pre potreby laikov a vynikala veľkým a zreteľným písmom, umožňujúcim čítanie aj ľuďom so slabším zrakom v dobe, keď nebolo rozšírené používanie okuliarov. Toto jednodielne vydanie z roku 1613 sa stalo základom pre väčšinu moderných vydaní a dodnes je Biblia Kralická v tomto vydaní pravidelne tlačená a distribuovaná (Schuster, 2021).

Tlačiareň v Kraliciach, kde vznikla Biblia Kralická, bola plne sebestačná. Bratia si vyrábali papier vo Veľkých Losinách a neskôr v Omiciach pri Jihlave. Literary a písmená odlievali sami, čo potvrdzuje archeologický nález literných kusov. Prvým tlačiarom bol Zachariáš Solin, neskôr nahradený Samuelom

Sylvestrom a Václavom Elamom. Titulné strany Šestidílkky a Jednodílkky boli zdobené a nápadné, s Christus triumfants na titulnej strane Jednodílkky. Druhé vydanie Jednodílkky z roku 1613 mali jednoduchšiu výzdobu. Náklady jednotlivých edícií sa líšili, pohybovali sa od stoviek do tisícov. Prvý diel Šestidílkky bol vydaný v počte 2 000 výtlačkov (Schuster, 2021).

Biblia Kralická slúžila ako významný komunikačný prostriedok pre vtedajších Slovákov a zároveň formovala oficiálny vzťah medzi slovenčinou a češtinou (Kultúra slova, 2017).

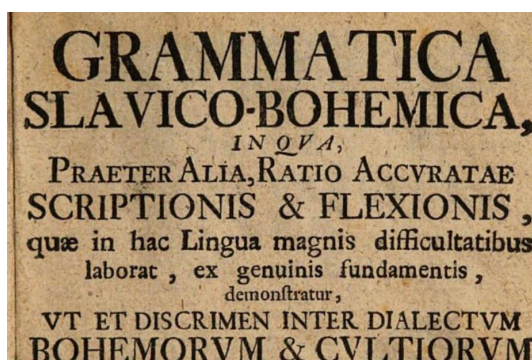
3.2. Kodifikácie

Kodifikácia, ako termín zabezpečujúci jednotnú podobu jazyka v celej spoločnosti a s istou záväznosťou pre určité oblasti používania, označuje súbor pravidiel, ktoré sú zaznamenané v kodifikačných príručkách. Platnosť a záväznosť kodifikácie vyhlasuje orgán ústrednej štátnej správy – Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. Najnovšie vydania základných kodifikačných príručiek boli schválené v roku 2021 (Kodifikovaná podoba štátneho jazyka, 2021).

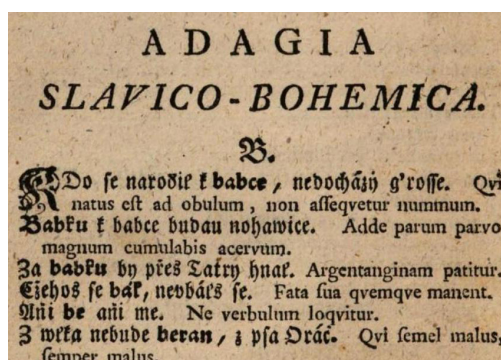
Slovenský jazyk v minulosti podstúpil niekoľko významných kodifikácií, ktoré zásadne prispeli k jeho vývoju a formovaniu tak, ako ho poznáme dnes. V následnej podkapitole sa pokúsím v skratke priblížiť najvýznamnejšie z nich.

3.2.1. Prvé pokusy o kodifikáciu

Prvý pokus o kodifikáciu slovenčiny sa datuje do obdobia 19. storočia a niesol sa v dielach Pavla Doležala, ktorý spolu s učencom Matejom Belom napísal "Gramatiku slovensko-českú". Ktorá okrem gramatiky, obsahovala aj slovenské príslovie a porekadlá.

obr. 12. Ukážka z knihy Grammatica Slavico-Bohemica od Pavla Doležala (Zdroj: SME)

obr. 13. Ukážka stránky s porekadlami a prísloviami (Zdroj: SME)

Bohužiaľ, tento pokus o kodifikáciu nebol úspešný, pretože sa zameriaval skôr na porovnávanie slovenčiny a češtiny, chýbajúc mu tak základné kodifikačné požiadavky (Mravíková, 2022).

Spisovateľ Jozef Ignác Bajza je známy ako autor prvého slovenského románu „René mládenca príhodi a skúsenosti“, čo zároveň predstavovalo snahu o kodifikáciu nového jazyka. Avšak, tento pokus nebol úspešný, pretože dielo bolo románom, nie kodifikačnou príručkou. Ďalším dôvodom neúspechu bol fakt, že román vychádzal zo západoslovenského dialektu, čo znevažovalo jeho univerzálnu použiteľnosť (Mravíková, 2022).

obr. 14. Stránka z knihy René mládenca príhodi a skúsenosti z roku 1783 (Zdroj: Dominikánsky knižný inštitút)

obr. 15. Obálka knihy z roku 1970 ilustrovaná a navrhnutá Miroslavom Cipárom (Zdroj: Antikvariatik)

3.2.2. Bernolákova kodifikácia

Bernolákovčina, tiež označovaná ako Bernolákova slovenčina alebo Bernolákova kodifikácia spisovnej slovenčiny, bola prvou formou slovenčiny, ktorá bola oficiálne kodifikovaná s cieľom mať platnosť pre celú spoločnosť. Anton Bernolák, katolícky kňaz z Bernolákova, založil v Trnave spolok s názvom „Slovenské učené tovarištvo“, ktorý sa venoval podpore kultúry a jazyka (Mravíková, 2022).

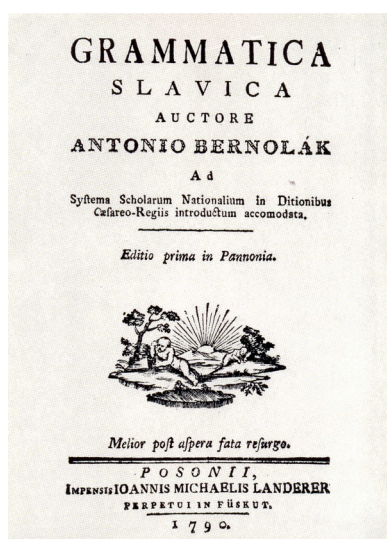
Bernolák publikoval spis s názvom „Jazykovedno-kritická rozprava o slovanských písmenách“, kde sa pokúšal o „očistenie“ slovenského jazyka od českých vplyvov. Jeho významným lingvistickým príspevkom bola „Grama-

tica Slavica“ (Slovenská gramatika), ktorá stanovovala pravidlá slovenského jazyka. Pri tejto kodifikácii sa Bernolák inšpiroval západoslovenským dialektom s fonologickým pravopisom z okolia Trnavy, ktorá bola v tej dobe významným kultúrnym strediskom (Mravíková, 2022).

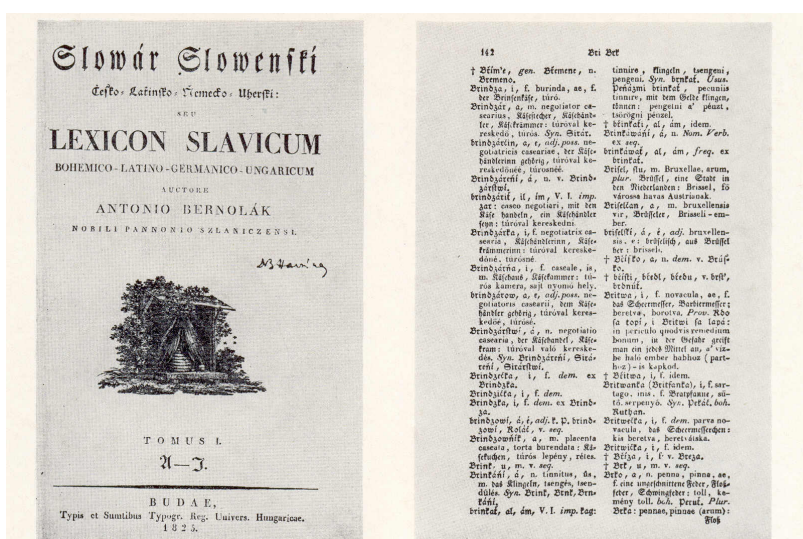
Bernolákovčina priniesla veľké zmeny v spôsobe písania slovenčiny. Jedným z hlavných rysov bolo písanie slov tak, ako sa vyslovujú. To znamená, že podstatné mená sa písali s veľkým začiatočným písmenom a neplatil zákon rytmičkom krátení.

Bernolákov jazyk však nezískal popularitu z dvoch hlavných dôvodov. Prvým je, že bol založený na menej používanom dialekte, takže ľudia hovoriaci inými dialektmi ho nechápali. Okrem toho, Bernoláková reforma sa stala aj súčasťou sporu medzi katolíckymi a evanjelikmi. Tento náboženský konflikt spôsobil, že obe strany odmietali prijať spoločný jazyk, čo ďalej bránilo masovému rozšíreniu Bernolákovho jazyka (Mravíková, 2022).

Anton Bernolák sa venoval písaniu niekoľkých diel, v ktorých upresňoval základy a pravidlá Bernolákovej slovenčiny. Okrem normatívneho textu „Orthographia“, kde kodifikoval písomnú formu slovenčiny vrátane pravidiel pre použitie písmen, výslovnosti, veľkých písmen a interpunkcie, napísal aj knihu s názvom „Grammatica Slavica“, kde podrobne popisoval gramatiku jazyka. Okrem toho vypracoval aj 5-jazyčný slovník s názvom „Slowár Slowenský Česko-Latínsko-Ňemecko-Uherský“.

obr. 16. Titulný list Bernolákovej Slovenskej gramatiky (Zdroj: Matica slovenská, 2022)

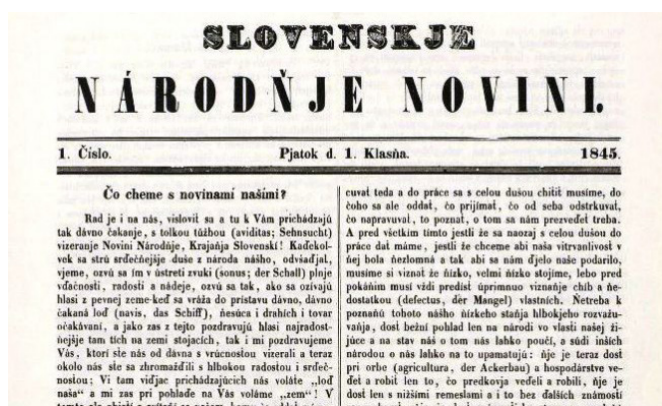
obr. 17. Ukážka zo Slovára (Zdroj: Matica slovenská, 2022)

3.2.3. Štúrovská kodifikácia

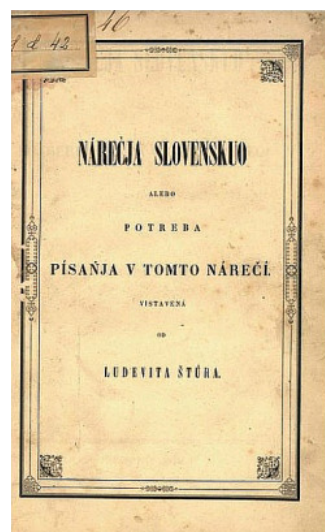
Ludovít Štúr sa angažoval v rôznych oblastiach, avšak jeho práca ako jazykovedca je pre nás v tomto kontexte najviac významná. Štúr vnímal jazyk ako jeden z kľúčových znakov národa. Spolu s Jozefom Miloslavom Hurbanom a Michalom Miloslavom Hodžom sa aktívne podieľal na Štúrovej kodifikácii (1844–1852).

Jeho významným argumentačným dielom bolo "Nárečja Slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí". Zrozumiteľnosť bola jedným z hlavných aspektov, ktoré Štúr pri kodifikácii slovenčiny považoval za kľúčové. V jeho dieli "Nauka reči Slovenskej" detailne popísal slovenskú gramatiku, pričom vychádzal zo stredoslovenského interdialektu. Štúr systematicky hľadal spoločné prvky medzi nárečiami a odstránil tie, ktoré ich odlišovali (Mravíková, 2022).

Štúrova jazyková reforma, známa ako "štúrovčina", priniesla niekoľko výrazných zmien v slovenskom písomníctve. Medzi jej hlavné charakteristiky patrí dodržiavanie fonetického princípu, absencia rozlišovania dvojhlások neprítomnosť písmena "y", zápis mäkkosti, chýbajúce mäkké "l", a v prípade stredného rodu sa vzorové zakončenie mení na "-uo" (napr. peknuo). Prvé zápisky v štúrovčine možno nájsť v almanachu Nitra. V roku 1845 začali vychádzať prvé slovenské noviny s názvom Slovenské národné noviny, ktoré zahŕňali aj literárnu prílohu nazvanú Orol tatranský.

obr. 18. Slovenskje narodnje novini
(zdroj: PETRŽALČAN, 2017)

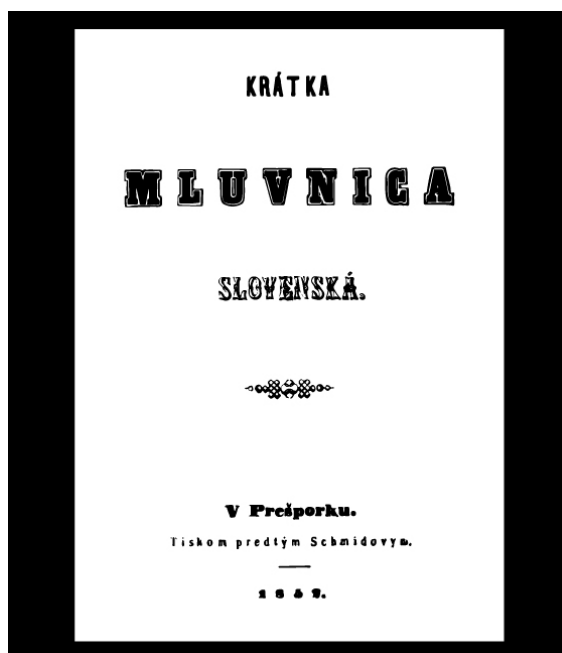
obr. 19. Nárečja slovenskuo
a potreba písanja v tomto nárečí
(zdroj: DATABÁZE KNIH)

V roku 1851 došlo k dohode medzi bernolákovskou a štúrovskou generáciou v Bratislave. Dohodli sa na jednotnej podobe spisovnej slovenčiny. Na podporu tejto jednotnej podoby spisovnej slovenčiny bola vydaná Krátka mluvnica slovenská.

3.2.4. Hodžovsko-hattalovská reforma

Štúrova kodifikácia slovenčiny položila základy pre ďalšie reformy, medzi ktoré patrí Hodžovsko-hattalovská reforma. Táto reforma vznikla s cieľom priblížiť štúrovskú slovenčinu ostatným slovanským jazykom. Martin Hattala a jeho kolegovia vydali príručku nazvanú "Krátka mluvnica slovenská", v ktorej zaviedli určité zmeny.

Zmeny, ktoré nastali v spisovnej slovenčine po reforme, zahŕňali: zavedenie etymologického princípu s písmenom "y", zavedenie dvojhlások, zavedenie písmena "l", zmena zakončenia v strednom rode vo vzore pekný na "-é" (napr. pekné), a zároveň sa zachoval fonetický princíp (Mravíková, 2022).

obr. 20. Titulná strana z knihy Krátka mluvnica slovenská (Zdroj: TYPOGRAFIA.XYZ)

Hattalova reforma mala za následok zlepšenie pravopisu, ktorý sa používa do dnes. Okrem malých drobných úprav jeho ortografický systém platí. Kombinuje sústavy, ktoré uviedli Bernolák a Štúr. Od roku 1954 sa vrátilo k pôvodnému systému Bernoláka a Štúra, pokiaľ ide o písanie predpony s- a z- (napr. zmysel, pod.) a ženského prídavia v množnom čísle (napr. ženy robili). Tieto zmeny prispeli k zlepšeniu slovenskej ortografie (Bálik, 2020).

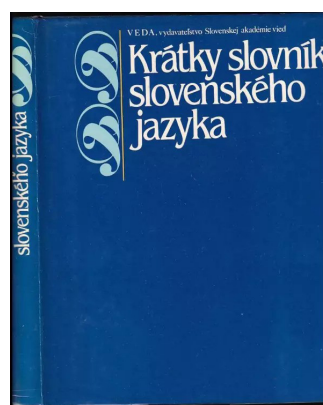
3.3. Kodifikačné príručky

Súbor pravidiel ktorý stanovuje jednotnú podobu jazyka určujú kodifikačné príručky. Dokument, v ktorom Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky stanovuje posledné vydania základných kodifikačných príručiek, bol prijatý 15. marca 2021. Medzi tieto príručky zahrňame:

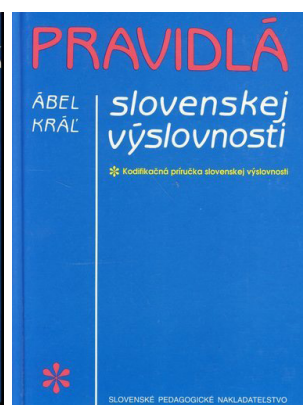
- **Krátky slovník slovenského jazyka (KSSJ)** – Krátka príručka výkladového typu slovníka, ktorá obsahuje približne 60 000 výrazov. Nájdeme v nej nie len gramatické údaje, ale aj frazeologizmy.

- **Pravidlá slovenskej výslovnosti**

- Kodifikačná príručka ktorá bola zostavená jazykovedcom Ábelom Kráľom. Pozostáva z 3 obsahových častí – všeobecné pojmoslovie, samotné pravidlá výslovnosti a ortoepický (výslovnostný) slovník.

obr. 21. Krátky slovník slovenského jazyka (zdroj: Antikvariát Avion)

obr. 22. Pravidlá slovenskej výslovnosti (zdroj: Bux.sk)

- **Morfológia slovenského jazyka**

- Príručka vymedzuje jednotlivé slovné druhy a zaoberá sa základnými princípmi tvaroslovia.

obr. 23. Morfológia slovenského jazyka (zdroj: Knihobot)

- **Slovník súčasného slovenského jazyka** - Je príručkou, ktorej kodifikácia ešte nie je definitívne ukončená a na ktorej sa stále pracuje. Je uverejňovaný vo forme jednotlivých zväzkov, zoradených podľa abecedy. V súčasnosti jazykovedci už vydali úseky obsahujúce slová od písmena A po N (Mravíková, 2022).

obr. 24. Slovník súčasného slovenského jazyka (zdroj: Knihobot)

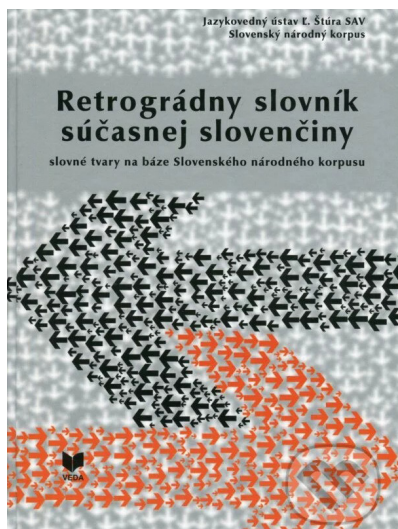
Ako ďalšia pomôcka pri orientácii u konkrétnych problematík slúžia aj iné normatívne príručky, ku ktorým patria aj rôzne slovníky slovenského jazyka.

3.4. Slovníky slovenského jazyka

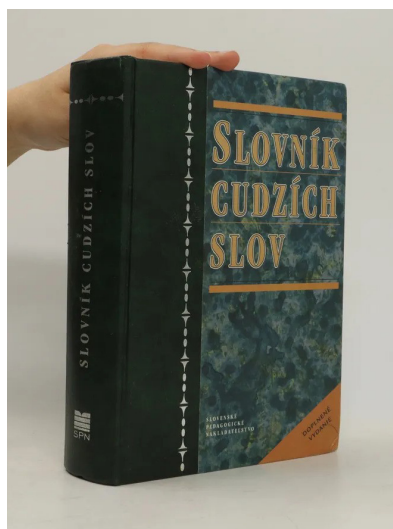
Slovníky sú významné nástroje s mnohými účelmi. Ich primárnou funkciou je poskytovanie definícií a vysvetlení významov slov, čím umožňujú presné porozumenie jazyka. Slúžia ako neoceniteľná pomôcka pri učení nových jazykov, poskytujú výslovnosť, gramatiku a príklady použitia. V jazykovede sa využívajú na vedecký výskum, etymológiu a lingvistiku. Slovníky zohrávajú dôležitú úlohu aj pri zachovaní kultúrnych významov spojených s jazykom, vrátane nárečí a dialektov. Okrem toho poskytujú pravidlá pravopisu, gramatiky a syntaxe, podporujúc tak správne používanie jazyka.

Okrem vyššie spomenutých kodifikačných príručiek máme k dispozícii ďalšie slovníky slovenského jazyka ku ktorým patria:

- Retrográdny slovník súčasnej slovenčiny (2018)
- Slovník cudzích slov (akademický) (2005)

obr. 25. Retrográdny slovník súčasnej slovenčiny (zdroj: Martinus)

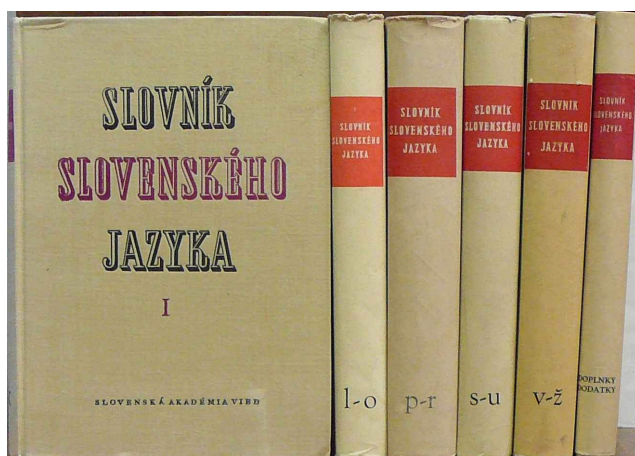
obr. 26. Slovník cudzích slov (zdroj: Knihobot)

obr. 27. Synonymický slovník slovenčiny (zdroj: Knihobot)

- Synonymický slovník slovenčiny (2004)
- Slovník slovenského jazyka (1959-1968)

- Historický slovník slovenského jazyka V (2000)

obr. 28. Séria Slovníku slovenského jazyka (zdroj: Antikvariát Beneš)

Historický slovník slovenského jazyka I A-J

obr. 29. Historický slovník slovenského jazyka A-J (zdroj: Martinus)

3.5. Jazykové Vplyvy/vzťahy jazykov a slovenčiny

V kontexte tejto práce je dôležité upozorniť na to, že slovenčina ako jazyk menšieho národa bola v minulosti vystavená rôznym jazykovým vplyvom, nielen dnešnou všadeprítomnou angličtinou. Tieto jazykové vplyvy sú tesne späté s historickým vývojom (najmä) okolitých krajín a ich konkrétnou politickou situáciou. Napriek predstave mnohých, že slovenčina je jazyk čistý, je prekvapivé, koľko slov sme v priebehu histórie prijali a integrovali do slovníka súčasného slovenského jazyka. A tak tí, čo sa snažia "chrániť" čistotu jazyka, si neuvedomujú etymológiu väčšiny dnešných slov používaných v bežnej reči. Skutočnosť je taká, že 'čistá' slovenčina by pravdepodobne bola veľmi chudobnou verziou toho, ako ju dnes poznáme. Preto je dôležité poznamenať, že adaptácia slov z iných jazykov je dôležitá pre rozvoj jazyka.

3.5.1. Vplyv nemeckého jazyka

Jedným z týchto jazykov je práve nemčina, z ktorej sme prevzali slov hneď niekoľko. Vplyv nemeckého jazyka na slovenský jazyk bol ovplyvnený niekoľkými historickými súvislosťami. Počas obdobia Habsburskej monarchie, ktorá zahŕňala časti dnešného Slovenska, zohrával nemecký jazyk významnú úlohu v administratíve, práve a obchode. Reformačné a protireformačné

hnutia priniesli do regiónu nemecký vplyv prostredníctvom náboženských textov a literatúry.

Nemeckí obchodníci a ich obchodné cesty prispeli k vzájomnej kultúrnej výmene, a nemecký jazyk sa stal významným v oblasti vzdelávania, najmä v školách a na univerzitách. S nástupom industrializácie v 19. storočí sa nemecký jazyk stal dôležitým v oblasti priemyslu a obchodu, ovplyvňujúc technický a ekonomický slovník slovenčiny. Kultúrna výmena, literatúra a tlač zohrali tiež úlohu pri prenose slovnej zásoby a kultúrnych konceptov medzi oboma jazykmi. Celkovo tieto historické súvislosti formovali jazykový vplyv nemeckého na slovenský jazyk a jeho rôzne aspekty. V dôsledku týchto historických súvislostí slovenský jazyk absorboval niekoľko slov z nemčiny. Ku príkladu slovo guma vychádza z nemeckého „gummi“, bunda z nemeckého slova „bunde“ alebo nemecké slovo „paar“ (dvojica) bolo základom pre slovo párok.

Významný vplyv nemeckej kultúry a jazyka na Slovensko bol viditeľný aj počas druhej svetovej vojny a v období Slovenského štátu v rokoch 1939 až 1945, kedy bola aplikovaná tzv. 'Kulturpolitik'. Jedným z hlavných pilierov tejto kultúrnej politiky bolo šírenie nemeckého jazyka v zahraničí. Túto úlohu zohrávali nemecké školy, katedry nemeckého jazyka na zahraničných univerzitách a lektoráty Nemeckej akadémie, ktoré mali za úlohu sprostredkovať výučbu a výchovu detí v nemeckom duchu (Sokolovič a kol. 2010, str. 260).

3.5.2. Vzťah českého a slovenského jazyka

Slovenský a český jazyk majú blízky vzťah, ktorý sa odvíjal z historického, kultúrneho a jazykového kontextu. Oba jazyky patria do západoslovenských jazykových skupín, ktoré zase sú súčasťou väčšej slovanskej jazykovej rodiny. Táto spoločná jazyková príbuznosť sa prejavuje nielen v podobnostiach v gramatike, syntaxi a slovnej zásobe, ale aj v histórii a kultúre.

V etymologickej rovine majú slovenčina a čeština mnoho slov spoločného pôvodu, najmä vďaka ich histórii a spoločnému vplyvu latinčiny, nemčiny a iných jazykov v regióne. Obidva jazyky majú výrazné historické a kultúrne spojenie s Uhorským kráľovstvom, čo sa odráža v ich slovnej zásobe a štruktúre jazyka.

Lingvisticky sa slovenčina a čeština pomerne dobre vzájomne rozumejú, naj-

mä v písanej forme. Spisovné varianty oboch jazykov majú veľkú mieru vzájomnej srozumiteľnosti a vzájomne sú si najbližší, a preto českí a slovenskí hovoriaci môžu komunikovať bez väčších problémov. Výrazné odlišnosti môžu nastať v nárečiach alebo v hovorenej reči, kde sa môže vyskytnúť dialektálna rozdielnosť. Vďaka tejto podobnosti dokážeme zdieľať rovnaký obsah.

Avšak takáto vzájomná zrozumiteľnosť bola citelná najmä v minulosti, počas existencie Československa. Dnes je však situácia trochu odlišnejšia, najmä v kontakte vzájomných jazykov, a to hlavne v rámci televízneho a knižného obsahu. V minulosti bolo prirodzené, že sme v českých televíziách mohli vidieť aj obsah v slovenčine, kdežto dnes ide o veľmi zriedkavú skutočnosť. Týka sa to aj literatúry, v ktorej českí čitatelia nevyhľadávajú knihy v slovenčine, ale radšej siahajú po prekladoch do češtiny. Naopak, pre slovenských čitateľov je normálne vyhľadávať a čítať knihy aj v českom jazyku. Väčšina obsahu sa tak predabuje a prekladá, čím je kontakt Čechov so slovenčinou užší než v minulosti. To má za následok aj väčšiu jazykovú bariéru medzi týmito blízkymi jazykmi (Brůžová, 2018).

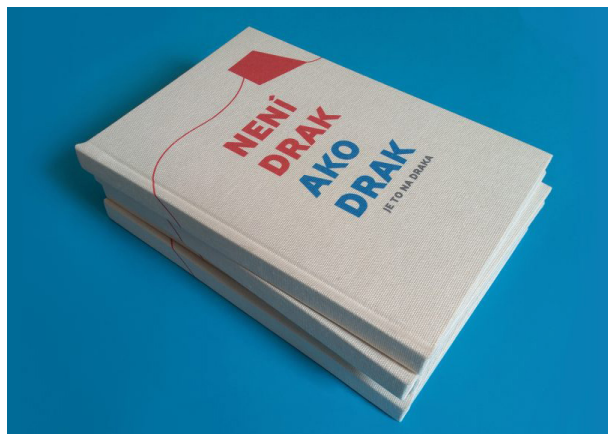
Priblíženie slovenskej tvorby českému obyvateľstvu kvalitne spracovalo nakladateľstvo Větrné mlýny, ktoré vydalo knižnú sériu „Česi, čítajte“, zameranú na modernú slovenskú prózu v českom preklade. Grafické spracovanie série skrz pestrofarebné vzorové obálky zabezpečila Kateřina Wewiorová.

Obr. 30. Knižná séria Česi, čítajte
(zdroj: DOBRAKOVÁ, 2018)

Blízky vzťah českého a slovenského jazyka približuje aj Jana Náhlíková, vo svojej ilustrovanej knihe „Není drak jako drak“, ktorá vznikla ako diplomová práca na Univerzite Tomáše Bati ve Zlíně. Táto knižka je súborom ilustra-

ných homoným, ktoré porovnávajú významy v češtine a slovenčine. Kniha je doplnená vždy o hravé ilustrácie, ktoré zobrazujú rozdielne významy rovnako znejúcich slov v červenej a modrej farbe. „Farby sú z československej zástavy, v ktorej modrý klin reprezentoval Slovensko. Aj z tohto dôvodu modré ilustrácie zobrazujú význam homonyma v slovenčine a červené ilustrácie zasa zobrazujú význam slova v češtine“ Vysvetľuje Jana Náhliková pre portál Slovenské centrum dizajnu (Náhliková, 2020).

Obr. 31. Není drak ako drak (zdroj: NÁHLIKOVÁ, 2020)

Obr. 32. Ukážka z knižky Není drak ako drak (zdroj: NÁHLIKOVÁ, 2020)

3.5.3. Maďarský jazyk a slovenský juh

Na juhu Slovenska, najmä v blízkosti hraníc s Maďarskom, môžeme pozorovať regióny, kde sa slovenčina a maďarčina stretávajú a prepojenie oboch jazykov je súčasťou každodenného života. Táto oblasť bola historicky a kultúrne ovplyvnená viacerými dejinnými udalosťami a migráciami, ktoré formovali jazykovú rozmanitosť regiónu.

obr. 33. Dvojazyčný nápis v Dunajskej strede (zdroj: 2015)

V minulosti, najmä počas obdobia Rakúska-Uhorska, sa niektoré oblasti na juhu Slovenska stali miestami s intenzívnym etnickým a jazykovým zmiešaním. Na tomto území žijú Slováci, Maďari a iné menšiny, čo vytvára plurálnu jazykovú a kultúrnu krajinu. Obyvatelia týchto regiónov sú často viacjazyční a majú schop-

obr. 34. Dvojazyčný nápis v Bille (zdroj: 2015)

nosť komunikovať v oboch jazykoch, čo svedčí o vzájomnej tolerancii a snahe porozumieť sa napriek jazykovým rozdielom.

V týchto oblastiach nájdeme dediny a mestá, kde sa môžeme stretnúť s dvoj-jazyčnými nápismi, bilbordami a verejnými informáciami. Školstvo a médiá v týchto lokalitách môžu byť tiež viacjazyčné, čo znamená, že ľudia tu majú príležitosť vzdelávať sa a komunikovať v oboch jazykoch.

Kultúrne podujatia, festivaly a tradície v týchto oblastiach často odrážajú spoločný vplyv slovenskej a maďarskej kultúry. Lokálne oslavy, folklórne podujatia a kulinárske zvyky môžu byť zároveň prepojené s oboma jazykmi, čím vytvárajú unikátny regionálny kontext.

3.5.3.1. Maďarizácia

Maďarizácia bola politika Uhorského kráľovstva v 19. a na začiatku 20. storočia, ktorej cieľom bolo posilnenie maďarského jazyka a kultúry na úkor ostatných etnických skupín v kráľovstve. Táto politika mala výrazný vplyv na kultúru a jazyk, najmä v južných oblastiach Slovenska, kde sa stretávala slovenčina a maďarčina.

Potláčanie národnej identity a presadzovanie maďarskej kultúry a jazyka boli hlavnými cieľmi maďarizácie. Tento tlak sa najviac prejavoval vo verejnom súdnictve, administratíve, úradoch a školstve.

Základné školy boli nútené poskytovať výučbu maďarského jazyka, pričom cieľom bolo, aby žiak v štvrtom ročníku bol schopný vyjadriť svoje myšlienky písomne aj ústne po maďarsky. Tento proces bol vrcholom úsilia o maďarizáciu s cieľom vytvorenia jednotného maďarského národa (Hajko, 2017).

Avšak uplatnením týchto zákonov sa Uhorsko nepomaďarčilo úplne. Napriek tomu, že maďarský jazyk často prevládal v počte hodín predmetov na školách, deti väčšinou neovládli maďarčinu plynule. Po opustení školy sa totiž deti viac spoliehali na slovenčinu, ktorú sa naučili od svojich rodičov (Hajko, 2017)."

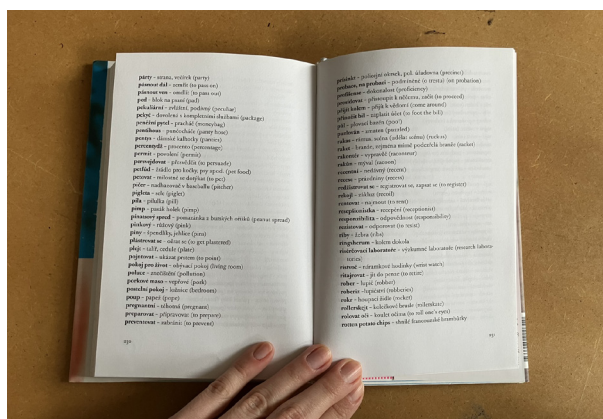
Po prvej svetovej vojne a vzniku Československa došlo k zmenám, ale maďarizácia stále zanechala trvalý kultúrny a jazykový vplyv v niektorých oblastiach, predovšetkým na juhu Slovenska.

3.5.4. Exilové komunity Slovákov a čechov v zahraničí

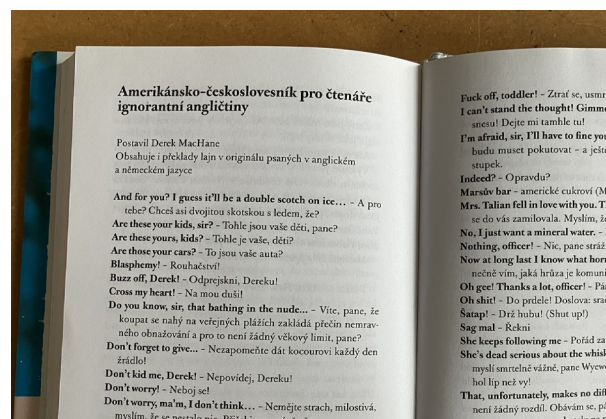
Ako už vieme, slováci a s nimi aj slovenský jazyk sa rozšíril naprieč svetom. Mnoho Slovákov sa prisťahovalo do týchto krajín v rôznych vlnách migrácie, hľadajúc lepšie životné podmienky, pracovné príležitosti alebo útočisko pred politickými nepríjemnosťami v strednej Európe. Rovnako na tom bola aj česká republika, nakoľko ide o veľmi príbuzné národy. A častokrát tvorili spoločné československé kolónie.

Čo sa Ameriky týka, Veľký príliv slovenských prisťahovalcov do Spojených štátov nastal koncom 19. a začiatkom 20. storočia, najmä do oblastí, ako sú Pennsylvania, Ohio, Illinois a Minnesota. Slovenské komunity zakladali organizácie, kostoly, školy a ďalšie inštitúcie, ktoré mali zachovávať ich kultúru a jazyk. Dodnes sa v týchto oblastiach konajú rôzne kultúrne udalosti, festivaly, tance a hudobné podujatia na počesť slovenského dedičstva.

Život v týchto komunitách opisuje aj mnoho literatúry, v ktorých autori – exilanti opisujú každodenný život čechov a slovákov v zahraničí. Jedným z aspektov, ktorý zaujíma najmä aj nás, je práve jazyk. Jedným z týchto autorov je aj český prisťahovelec a spisovateľ Škvorecký, ktorý pobýval v Kanadskom Toronte. Jeho dielo "Ze života české společnosti" ponúka pohľad na život v Kanade, a posledná kapitola sa zameriava práve na každodennosť v tomto novom prostredí. Zaujímavou časťou tohoto diela je aj lingvistický záznam, "Amerikánsko-českoslovensník pro čtenáře ignorantní angličtiny." Tento slovník skvele reflektuje vývin jazyka v česko-kanadskej komunite.

Obr. 35. Ukážky zo slovníka v knihe
Ze života české společnosti (zdroj:
archív autora)

Obr. 36. Ukážky zo slovníka v knihe
Ze života české společnosti (zdroj:
archív autora)

Škvorecký v knihe používa výrazy ako "explejnovat", (vysvetľovať) "sab-vej,"(metro) či "lanč"(obed), ktoré slúžia ako výborný príklad prepojenia a prelínania sa dvoch jazykov v rámci exilovej komunity. Jeho jazykové pozorovania pridávajú hĺbku nielen jeho vlastnému príbehu, ale aj širšiemu kontextu jazykových a kultúrnych zmien v emigračnom prostredí.

4. VIZUÁLNA KOMUNIKÁCIA JAZYKA

V tejto kapitole rozoberám vizuálny aspekt bilingválnych a multilingválnych nosičov, ako prvé historické vyobrazenia, významné diela v histórii tak aj súčasne materiály, ktoré reprezentujú a prepájanie jazykov a ich kultúry.

4.1. Bilingválny dizajn

Bilingválny dizajn je prístup, ktorý spracováva viaceré jazyky s cieľom dosiahnuť efektívnu interakciu a porozumenie medzi rôznymi jazykmi. Tento prístup sa zameriava na dosiahnutie jazykovej rovnováhy v komunikačných materiáloch a zároveň zohľadňuje kultúrne špecifiká spojené s jednotlivými jazykmi, vrátane farebnej schémy, vizuálnej symboliky a kultúrnych referencií. Cieľom je poskytovať jasné a zrozumiteľné informácie v oboch jazykoch prostredníctvom rôznych platforiem, čím sa podporuje jedinečnosť a vzájomné porozumenie medzi rôznymi jazykmi. Vo viacjazyčnom dizajne prispôbujeme prvky pre tlačené.

Vizuálna komunikácia jazyka je kľúčovým aspektom v oblasti komunikácie, ktorý sa zaoberá spôsobmi, ako jazyk a jazykové prvky sú prenášané a interpretované pomocou vizuálnych médií a prostriedkov.

Typografia a Grafický Dizajn hrajú kľúčovú úlohu pri vizuálnej komunikácii jazyka. Rôzne typy písma môžu vyvolávať rôzne emócie a náladu, čo ovplyvňuje spôsob, akým je jazyk vnímaný. Grafické prvky, ako sú farby, formáty, rozloženia a ilustrácie, môžu pomôcť zdôrazniť význam slov a textu a doplniť ich význam.

Ikony a Symboly môžu vytvárať univerzálne porozumenie bez ohľadu na jazyk. Napríklad, obrázok telefónu môže byť použitý na označenie čísla kontaktu bez ohľadu na to, aký jazyk je použitý vo vizuálnom kontexte. Je dôležité brať do úvahy kultúrne kontexty pri ich používaní.

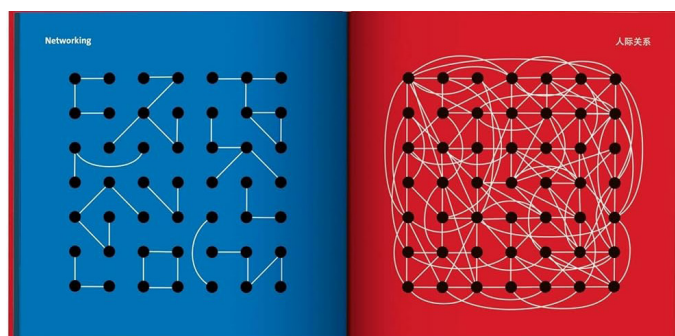
Grafické Infografiky a Diagramy môžu byť vytvorené na vizuálne zobrazenie jazykových štatistík, štruktúr alebo vzťahov. Tieto grafické reprezentácie môžu uľahčiť porozumenie komplexných jazykových informácií. Grafické porovnanie medzi jazykmi alebo jazykovými variantami môže pomôcť pri zvýraznení podobností a rozdielov medzi nimi.

Vizuálna komunikácia jazyka je prepojená s kultúrnymi, sociálnymi a emocionálnymi aspektmi a má veľký vplyv na to, ako sú jazykové správy prijímané a interpretované. Používanie vhodných vizuálnych prvkov môže významne posilniť efektivitu komunikácie v rôznych jazykových a kultúrnych prostrediach.

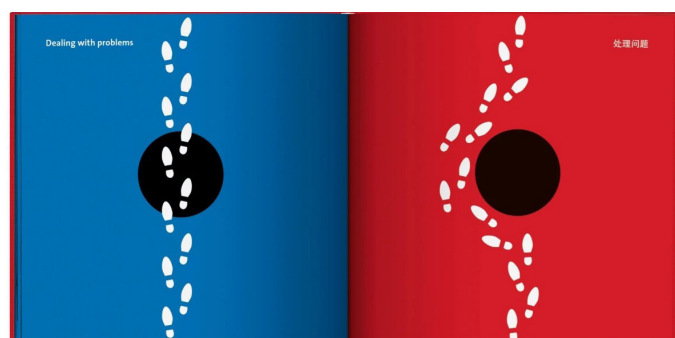
Dobrým príkladom medzikultúrneho vyobrazenia je publikácia od Yang Liu s názvom "East meets West" od nakladateľstva Taschen. Ktorá je prým zo série infografík ktoré vytvorila. Publikácie sú spracované humorným a jednoduchým spôsobom, ktoré ilustrujú rozdiely a kontrasty medzi životom na východe a západe. Autorka čerpala z vlastných skúseností v číne a Európe. Zmapovala bohatú škálu rozdielov v oblasti voľnočasových aktivít, postojov ku kráse, majetku či verejnému priestoru (Amazon, 2015).

Obr. 37. Obálka knihy East meets West (Zdroj: Amazon)

Obr. 38. Ukážka z knihy East meets West (Zdroj: Amazon)

Obr. 39. Ukážka z knihy East meets West (Zdroj: Amazon)

4.2. Jazykové učebnice a slovníky

Slovníky a učebnice sú klúčovými nástrojmi v procese vzdelávania a komunikácie v jazykovom kontexte. Oba tieto nástroje majú významný vplyv na rozvoj jazykových schopností, a to nielen v materskom jazyku, ale aj pri učení sa nových jazykov.

4.3. Predchodcovia

V priebehu histórie sme boli svedkami objavov viacerých významných historických multilinguálnych nosičov, ktoré výrazne ovplyvnili objavovanie starých jazykov a naše chápanie zvykov ich doby. Poskytli nám bohatý pohľad na historické udalosti, kultúrne praktiky a celkovú spoločenskú situáciu.

Ku príkladu je Behistúnsky nápis, ktorý je vytesaný do iránskych útesov (520 pred n. l.) a je trojjazyčným svedectvom o moci kráľa Dareia I. a obsahuje staroperzské, eslamské a akkadské klinové písmo. Tento monumentálny skalný reliéf opisuje Dareiov vzostup k moci a potlačenie povstaní, čo rozhodujúcim spôsobom pomohlo pri rozlúštení klinového písma sirom Henrym Rawlinsonom v 19. storočí (J. Mark, 2019).

Ďalším z objavov bol aj Kýrov valec pochádzajúci z Babylonu (539 – 538 pred n. l.) nesie akkadský nápis oslavujúci dobytie Babylonu Kýrom Veľkým, ktorý poukazuje na náboženskú toleranciu a predstavuje medzník v počiatkových vyhláseniach o ľudských právach.

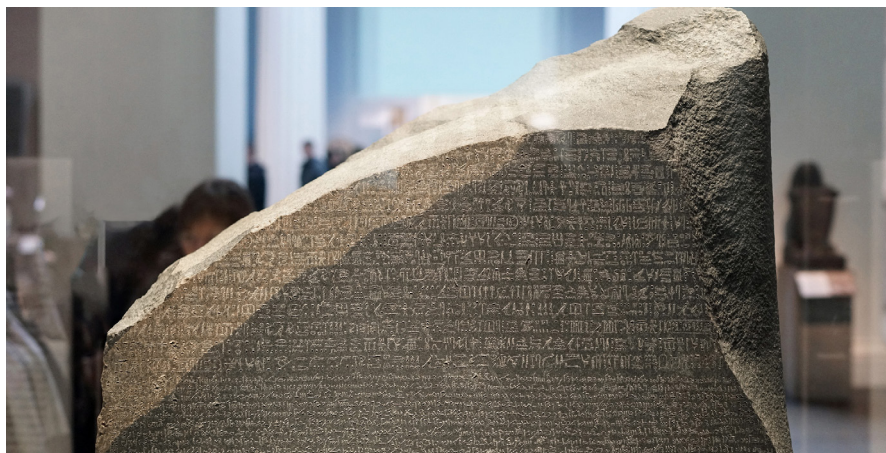
No všeobecne najznámejším, a jedným z najvplyvnejším objavov bol až objav Rosettskej dosky.

4.3.1. Rosettská Doska

Hieroglyfický jazyk starovekého Egypta bol dlhú dobu považovaný za stratený a nečitateľný, až kým sa nestalo niečo, čo zmenilo priebeh archeologickej histórie. Toto prelomové obdobie sa začalo v roku 1799, keď Napoleonova armáda objavila tzv. Rosettskú dosku nablízku dediny Rosetta v Egypte.

Rosettská doska je úlomkom čierneho kameňa, na ktorom sú vyryté nápisy v troch rôznych jazykoch. Obsahuje dekrét prijatý radou kňazov, ktorý potvrdzoval kráľovský kult, vtedy trinásťročného Ptolemaia V. pri prvom výročí

jeho korunovácie. V dobe, keď bol tento dekrét vytesaný, boli podobné texty umiestnené naprieč krajinou, a tak Rosettská doska nebola výnimočná len samotným obsahom, ale aj svojím umiestnením. Avšak pre nás, v modernej dobe, sa stala kľúčom k rozlúšteniu tajomstva hieroglyfického jazyka, ktorý zanikol v 4. storočí.

Obr. 40. Rosettská doska (zdroj: ZUCKER, 2016)

Hieroglyfy boli systém písania, ktorý využíval obrázky na vyjadrenie slov a myšlienok. Rosettská doska nám však ponúkla nie len hieroglyfy, ale aj ďalšie dva texty v dvoch odlišných jazykoch. Druhý text bol v démotickom jazyku, čo je skriptové egyptské písmo, a tretí bol v gréčtine. Tento revolučný objav umožnil vedcom nielen rozlúštiť hieroglyfy, ale aj poodhaliť tisícročia egyptskej histórie a kultúry, ktorá by inak zostala zakrytá v tieni minulosti (Gibbs, 2002, str. 82). Rosettská doska tak zohrala kľúčovú úlohu nielen pri odkrývaní tajomstva starovekej egyptskej civilizácie, ale aj v rozvoji archeológie a lingvistiky.

4.3.2. Orbis Pictus

Cieľom J. A. Komenského, ako učiteľa, pri tvorbe učebníc ako bol práve *Orbis Sensualium Pictus* (svet v obrazoch), bolo vzdelávanie obyčajného človeka. A to vrátane jeho skorých štádií detstva skrz dospievanie až po jeho smrť. (Čapková, str. 5.)

Obrázková učebnica *Orbis Pictus*, výsledok jeho dlhoročnej pedagogickej práce, je vynikajúcim dôkazom jeho oddanosti. Táto učebnica bola koncipovaná tak, aby prebúdza záujem detí predškolského veku. Čím sa stala jednou z jeho najúspešnejších s najväčším dosahom. Jej popularita spočíva v tom, že Komenský integroval do učebnice nielen svoje všeobecné vzdelávacie princípy

py, ale tiež vizuálny prvok – ilustrácie (Čapková, str. 7).

V minulosti vzniklo niekoľko pokusov v tvorbe ilustrovaných učebníc, no práve Komenského Orbis Pictus zásadne formoval tvorbu ilustrovaných učebníc pre deti, predstavujúc modernú podobu tohto žánru.

Učebnica obsahuje stopäťdesiat kapitol, v ktorých sa deti učili o najdôležitejších javoch sveta. Texty sú písané v latinčine a súčasne aj v materinskom jazyku, doplnené ilustráciami.

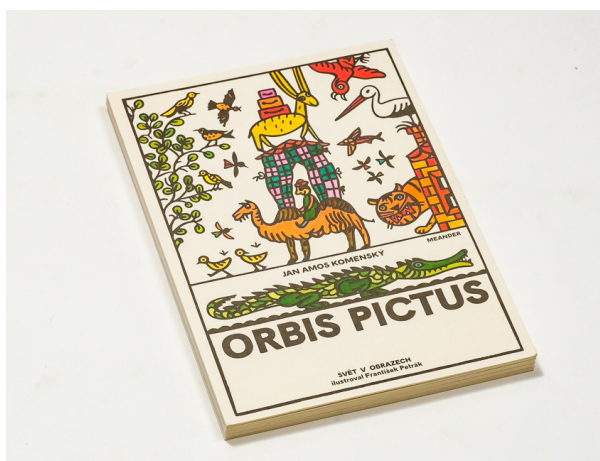
Obr. 41. Stránka z knihy Orbis Pictus (Zdroj: KOMENSKÝ V OBRAZECH)

Obr. 42. Obrázková abeceda v učebnici Orbis Pictus (Zdroj: OPEN CULTURE, 2014)

Touto učebnicou sa sa snažil autor pokúsiť prostredníctvom obrazov predmetov poskytnúť žiakom skutočný význam slovných predlôh. (Kožiak, Martin) V jednej z častí obsahuje abecedu, kde každé písmeno je sprevádzané ilustráciou zvierata. Týmto spôsobom sa písmená stávajú vizuálnymi reprezentáciami zvukov, ktoré dané zviera vydáva, vytvárajúc tak jedinečné spojenie medzi vizuálnym vnímaním a zvukovým poznávaním.

Skvelou súčasnou formou je ilustrovaná kniha Orbis Pictus, vydávaná českým vydavateľstvom Meander s ilustráciami výtvarníka Františka Petrčka. Knižka je vytvorená vo forme leporela, kde malý čitateľ nájde vždy dvojstranu s dvoma identickými ilustráciami – jednou vyfarbenou a druhou určenou na vyfarbovanie.

Obr. 43. Ilustrovaná kniha Orbis Pictus vydavateľstva Meander (Zdroj: Meander, 2014)

Obr. 44. Ukážka dvojstránky knižky Orbis Pictus (Zdroj: OPEN CULTURE, 2014)

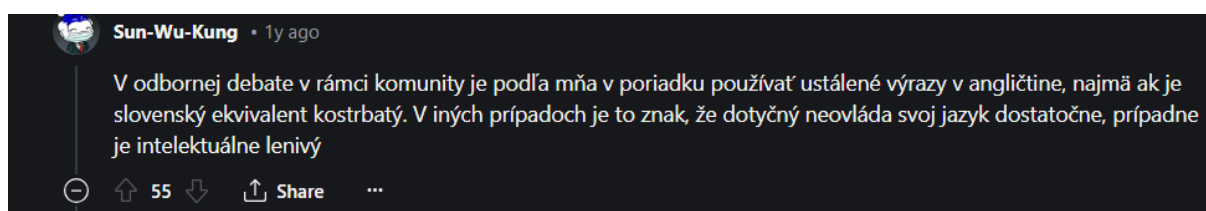
5. FLEXIKÓN

Výsledkom mojej praktickej práce je súhrnné dielo – ilustrovaná kniha, slovník anglicizmov s názvom Flexikón. Tento názov vznikol ako dôvtipná kombinácia slovných prvkov. Slovo "lexikón" evokuje myšlienku zbierky slovnej zásoby, zatiaľ čo anglický slangový výraz "Flex" pridáva dynamický a neformálny nádych. "Flex" významovo predstavuje predvádzanie sa alebo zviditeľňovanie sa, čo je v súlade s cieľom tejto knihy. Flexikón je zbierkou výrazov a ukážok jazykových kolízií medzi angličtinou a slovenčinou, ktorá ponúka pohľad na bežné situácie s jemným humorom. Flexikón tak nielen informuje, ale aj rozvíja kritické myslenie a jemný humor čitateľa v kontexte jazykovej rozmanitosti.

5.1. Súčasná úloha anglicizmov v slovenskom jazyku

V predchádzajúcich kapitolách som sa snažila poukázať na históriu jazykových vplyvov na slovenčinu, s cieľom dokázať, že angličtina nie je ojedinelým prípadom, jediným jazykovým vplyvom v našej histórii, a že určite nehrozí, že by náš jazyk kvôli tomu vymizol.

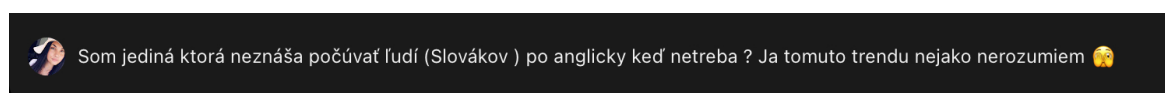
V súčasnosti sa názory na používanie angličtiny v slovenčine rôznia. Niektorí ľudia vnímajú používanie angličtiny v slovenčine ako nadbytočné a pozerajú sa na týchto ľudí zhora. Druhou skupinou sú práve používatelia týchto slov, ktorí v tom nevidia nič zlé. Zvyšok ľudí sa na to pozerá väčšinou s laxnosťou a nepripisujú tomu väčší význam.

Obr. 45. Internetová komunikácia (Zdroj: Archív autora)

Obr. 46. Internetová komunikácia (Zdroj: Archív autora)

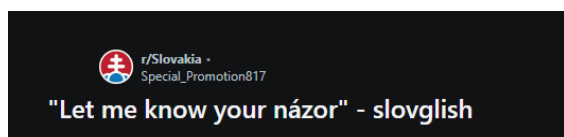

Obr. 47. Internetová komunikácia (Zdroj: Archív autora)

Najväčšou vekovou skupinou používateľov je pravdepodobne tzv. generácia Z, čo je spoločný názov pre skupinu ľudí narodených od konca 90. rokov do roku 2012 (Szalaiová, 2023). Nie sú to však len zvyčajne mladí ľudia, ako by sa očakávalo a ako je často predpokladané. Samozrejme, tvoria najväčšiu skupinu, no anglicizmy sú dnes úzko spojené s technológiami, internetom a sociálnymi sieťami. A tak demografia používateľov je širšia. A či človek chce alebo nie, tieto termíny si nevedome preberá, buď z dôvodu, že často konkrétne slová nemajú jednoslovný ekvivalent, alebo ide o špecifický pojem, ktorý sa len ťažko dá preložiť. V týchto prípadoch je to samozrejme opodstatnené. Avšak pýta sa otázka, kde a či by mala byť nejaká hranica. A či to už nie je niekedy príliš. Samozrejme, ako som spomenula, určité výrazy sú ťažko preložitelné, nakoľko je angličtina dosť odlišným jazykom. No týmto spôsobom môžu vznikať aj určité problémy v spoločnosti.

Nadmerné používanie anglicizmov môže mať za následok stratu identity jazyka, pri ktorej sa určité slová postupne vytrácajú vo prospech ich anglických ekvivalentov. Napríklad, slovo "dizajnér" je dnes už úplne prijaté, hoci v slovenčine existuje jednoslovný ekvivalent "návrhár". Avšak, "návrhár" nie je vnímaný s rovnakou konotáciou vážnosti ako "dizajnér", keďže pochádza z anglického jazyka.

Avšak podľa mňa najväčším a najviditeľnejším problémom ktorým v súčasnosti vzniká je komunikačná bariéra. Znalosť anglického jazyka nie je pre

Obr. 48. Fórum na redditu (Zdroj: Archív autora)

Novinky.cz

Hlavní stránka Stalo se Domácí Volby Zahraniční Válka na Ukrajině Komentáře Krimi Kultura Ekonomika Financie
Internet a PC AutoMoto Muži Věda Bydlení Cestování Historie Podcasty a pořady Sport Kvízy Speciály Počasí

Novinky.cz » Žena » Děti » KVÍZ: Vyznáte se v řeči dnešních náctiletých?

KVÍZ: Vyznáte se v řeči dnešních náctiletých?

Obr. 49. Fórum na redditu (Zdroj: Archív autora)

každého samozrejmosťou, najmä pre staršie generácie. Nehovoríme však o úplne starých ľuďoch, babičkách a dedkoch, ale aj o našich rodičoch, ktorí v dnešnej dobe denne využívajú mobilné telefóny a internet. S technologickým pokrokom a nástupom digitálnych nástrojov komunikácie sa rozširuje aj používanie anglických výrazov a fráz, čo môže pre niektorých ľudí spôsobovať ťažkosti a neistotu. Tento trend ďalej prehĺbuje medzigeneračnú priepasť, čo vedie k nepochopeniu a exklúzii určitých vekových skupín. Takýto rozdiel v jazykovej komunikácii môže viesť k pocitu menejcennosti, čo môže mať negatívny vplyv na vzájomné sociálne väzby.

5.2. Cieľ

Mojím cieľom avšak nie je poukázať na používanie anglicizmov ako na problém, alebo nebodaj niekoho kritizovať. Nakoľko som sama používateľom. Mojou snahou je skôr priblížiť ich zo sociálno-kritického hľadiska a podnietiť diskusiu v spoločnosti ohľadom ich užívania.

Ilustrácie v knihe majú za cieľ humorne a odľahčene reflektovať konkrétne situácie a jazykové kolízie, v ktorých sa tieto slová používajú, a tak priblížiť ich občasnú bizarnosť. Avšak ich primárnou úlohou je vysvetliť slová v kontexte konkrétnych prípadov. Veľa z týchto výrazov je totiž veľmi špecifických a vyžaduje si vysvetlenie aj prostredia, v ktorom sa môžu použiť.

Cieľová skupina nie je presne špecifikovaná na určitú vekovú kategóriu, avšak z praktického hľadiska je pravdepodobné, že samotný slovník pomôže predovšetkým starším generáciám. Pričom ilustrovanú, humornú časť ocenia práve tie mladšie generácie. Týmto spôsobom sa snažím spájať tieto generácie a nájsť spoločnú reč medzi nimi. Vytváraním dialógu medzi rôznymi vekovými skupinami sa tak medzi nimi môže dosiahnuť väčšieho porozumenia.

5.3. Koncept

Kniha je rozdelená do niekoľkých častí. Hlavnou časťou je slovníček pojmov, ktorý zahŕňa 130 anglických výrazov, z ktorých 26 je ilustrovaných v konkrétnych situáciách. Tieto slová sú rozdelené do štyroch kategórií podľa oblasti ich výskytu. Okrem toho obsahuje slovník aj doplnkové vysvetľujúce texty a rôzne porovnávky, ktoré dopĺňajú celkový kontext a riešenie problematiky.

5.4. Metodológia

Výber slov do slovníka prebiehal postupným dlhodobým zberom do mojej osobnej zbierky. Šlo väčšinou o slová ktoré som nazbierala vo svojom okolí, či konkrétne situácie a dialógy, ktoré som si následne zapisovala.

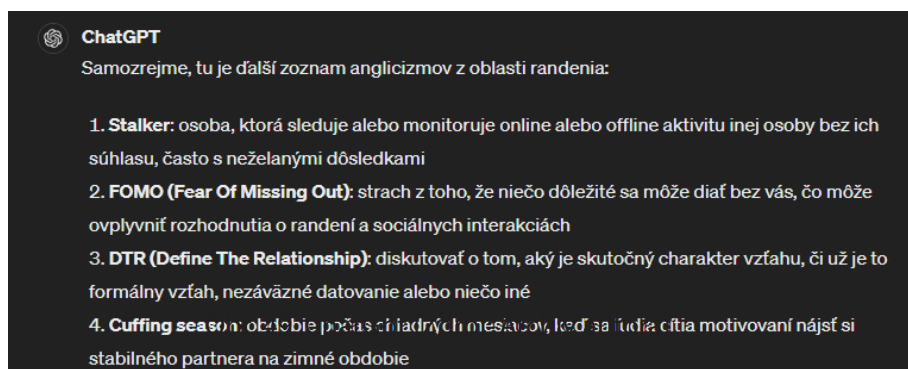
Inšpiráciou pre mňa bola najmä realita a skutočné dialógy, ale taktiež rôzne televízne relácie, najmä reality show, ale veľmi plodným zdrojom bol samozrejme aj internet a sociálne siete. Narazila som aj na konkrétne internetové fóra, ktoré sa venujú tejto problematike a v ktorých som našla rôzne názory na túto tému.

Na internete je dnes možné objaviť nespočetné množstvo článkov, ktoré reflektujú túto novú "reč mladých", ako aj rôzne kvízy, ktoré často pôsobia veľmi bizarným dojmom. Téma je skutočne veľmi aktuálna a tak som mala dostatok materiálu. Napriek tomu však verím, že existujú slová, ktoré som ešte nezahrnula. Nakoľko je ich skutočne mnoho a súčasne vznikajú nové a nové, často v kontexte s meme kultúrou na internete, ktorá je akýmsi nekontrolovaným živým organizmom.

Jednotlivé slová som tak porozdeľovala do spomenutých skupín, a rozdelila na stránku po piatich slovách spolu s ich významom a výslovnosťou. V skupinách zoradujem dané slová abecedne, kvôli lepšej orientácii a funkčnosti. Vybrala som vždy jedno slovo z piatich, niekedy dve, pre ktoré som vymyslela konkrétnu príkladovú situáciu skrz ilustrácie.

Definície anglických výrazov v mojej knihe boli získané z rôznych zdrojov. Niektoré definície som vytvorila na základe svojej osobnej znalosti a skúsenosti. Pri ďalších som využila internetové zdroje a občas som sa obrátila aj na umelú inteligenciu prostredníctvom ChatGPT. Treba však poznamenať, že

v prípade mnohých výrazov boli odpovede od ChatGPT občas chybné alebo neúplné. Preto som musela vykonávať dodatočné úpravy. Následne som významy preložila do slovenčiny pomocou svojej slovnej zásoby ale aj nástrojmi ako je prekladač Deepl, ktorý sa pýši svojou presnosťou prekladov.

Obr. 50. Chat Gpt (zdroj archiv autora)

V slovníku je zahrnutá aj výslovnosť konkrétnych slov, ktorú zapisujem formou fonetických prepisov so špeciálnymi typografickými znakmi v hranatých zátvorkách. Tieto prepisy slúžia na zachytenie zvukového prejavu jazyka, ako aj intonácie hovoriaceho. Rozhodovala som sa medzi klasickým doslovným "poslovenčením" slov a fonetickým prepisom, avšak vo veľa prípadoch je doslovný preklad veľmi limitujúci. Fonetický prepis poskytuje presný zápis

THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET (revised to 2020)

CONSONANTS (PULMONIC) © 2020 IPA

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
Nasal	m	ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Trill		ʙ		r					ʀ		
Tap or Flap		ɸ β		ɾ		ɽ					
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Lateral fricative				ɬ ɮ							
Approximant		ʋ		ɹ		ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Obr. 51. Fonetická abeceda (Zdroj: Transkriptor)

a podrobne popisuje jazykové vlastnosti, ako sú tón, výslovnosť a dôraz na jednotlivé slová v reči. (Transkriptor, 2024).

5.5. Vytváranie ilustrovaného slovníka anglicizmov

Tvorba slovníka mala svoju určitú systematickú postupnosť. Najprv bol zber samotných slov, nasledovala selekcia a ich rozdelenie do skupín. Potom

som pristúpila k vytvoreniu konkrétnych definícií a výberu výrazov pre ilustráciu, po čom nasledovala tvorba dialógov. Ďalším krokom bola fáza ilustrácií, kde som hľadala vhodnú formu, čo bola zároveň najčasovo náročnejšia fáza. Potom nasledovalo zalamovanie do formátu, výber vhodného písma, tlačové skúšky, výber papiera, kompletizácia materiálu a nakoniec realizácia a šitie.

5.5.1. Proces zberu a selekcie anglicizmov

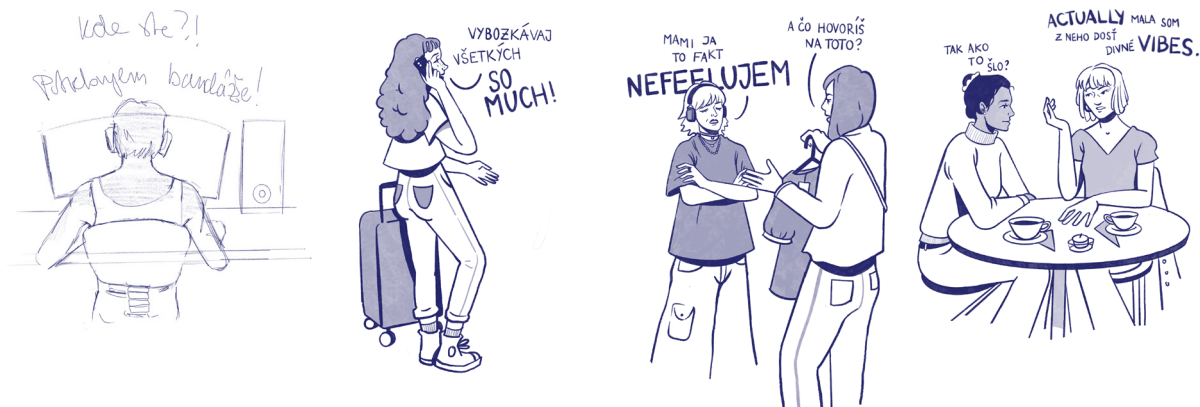
Určité anglické výrazy sú špecifické pre konkrétne skupiny či situácie. Preto som sa rozhodla vyselektovať zvolené výrazy do štyroch kategórií podľa miesta alebo situácie, v ktorých sú používané:

- 1) Všeobecne používané – V tejto kategórii sa nachádzajú slová, ktoré nie sú zafarbené konkrétnou skupinou alebo konotáciou a ich význam je zrejmý aj bez dodatočnej interpretácie. Sem patria výrazy ako "Flex", "Feelovať" alebo "Vibe", ktoré sa často vyskytujú v bežnej reči a každodennej komunikácii.
- 2) Randenie – Druhá kategória obsahuje slová špecifické pre oblasť randenia, lásky a vzťahov. Ide o často zložité výrazy ako napríklad "Breadcrumbing", "Crush" alebo "Ghosting", ktoré opisujú konkrétne správanie ľudí vo vzťahoch.
- 3) Počítačové hry – Tretia kategória je venovaná slovníku počítačových hier, ktoré majú vlastnú špecifickú slovnú zásobu. Obsahujú výrazy popisujúce rôzne úkony, kúzla alebo procesy z daných hier. Každá počítačová hra má svoje špecifické termíny podľa svojho žánru. Sem patria výrazy ako skratka "AFK" alebo pojmy ako "Headshot" alebo "Noob".
- 4) Sociálne siete – V poslednej časti sa nachádzajú slová súvisiace so sociálnymi sieťami. Sociálne siete majú svoje vlastné výrazy, ktoré sú zväčša pochopiteľné len v kontexte ich použitia. Sem patria výrazy ako "Timeline", "Feed" a "Tag".

5.5.2. Tvorba ilustrácií

Pri tvorbe ilustrácií som vychádzala z predtým naplánovaných scén, ktoré som si podrobne opísala, no zároveň som si ponechala priestor na spontánnosť, a niektoré z nich sa menili tzv. "za jazdy". Spočiatku som avšak hľadala správnu formu. Mojm plánom boli ilustrácie, scénky, ktoré majú mierne ko-

mixový nádech, nakoľko bolo dôležité aby človek pochopil kontext. Avšak som sa nechcela držať tradičnej formy obdĺžnikových a bublinkových rámov, ale snažila som sa o niečo organickejšie a hravejšie.

Obr. 52. Vývin ilustrácií (Zdroj: Archív autora)

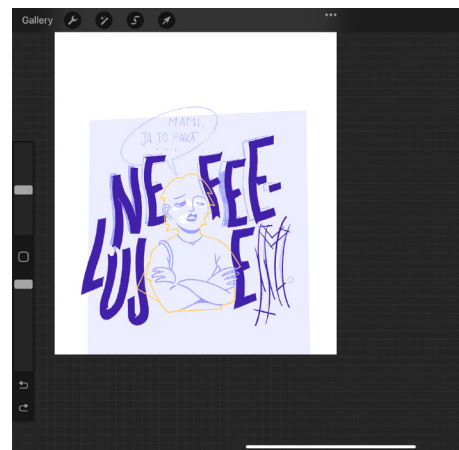
Prvotné návrhy zobrazovali postavy v realistickom štýle a monochromatickej modrej farbe. Neskôr som sa však rozhodla pre jednoduchšiu štylizáciu postáv, ktorá by umožnila väčšiu variabilitu. Používam štyri farby, ktoré sa opakujú počas celej série, hoci niektoré ilustrácie môžu mať odlišnú úroveň detailov. Napriek tomu zostáva celkový vizuálny dojem jednotný, no zároveň pútavý.

Obr. 53. Vývin ilustrácií (Zdroj: Archív autora)

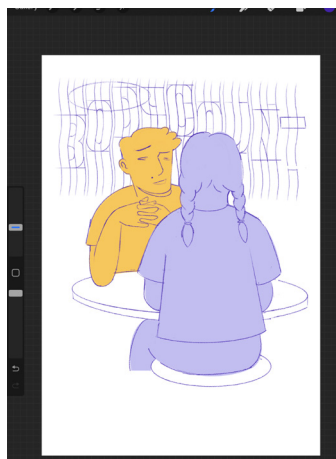
Obr. 54. Vývin ilustrácií (Zdroj: Archív autora)

Obr. 55. Vývin ilustrácií (Zdroj: Archív autora)

Ilustrácie nemajú striktnu stanovenú hierarchiu farieb. Jediným pravidlom zostáva, že svetlú fialovú nepoužívam v písme anglických výrazov. Nakoľko ide o podstatnú časť, ktorú som chcela aby zostala výraznou. Nakoľko ide o samotný anglický výraz. Ostatné farby sa striedajú, aby prispeli k pestrosti kresieb a udržali záujem čitateľa.

Ilustrácie majú však stanovenú formu. Tá spočíva (väčšinou) v zobrazení určitých postáv, ktoré vedú dialóg (alebo aj monológ), v ktorom používajú anglické výrazy. Postavy sú vykreslené v určitom prostredí, aby sa čitatelia dostali do kontextu. Sprievodný dialóg postáv umiestňujem do bubliniek, pričom konkrétne anglické výrazy sú vyznačené ručne kresleným a rôzne z nich vystupujú.

Obr. 56. Vývin ilustrácií
(Zdroj: Archív autora)

Obr. 57. Vývin ilustrácií
(Zdroj: Archív autora)

5.5.3. Písmo

5.5.3.1. Ručne kreslené písmo

Vybrané anglicizmy sú kreslené ručným písmom tak, aby boli v súlade s ilustráciami, do ktorých sú vnorené. Tieto výrazy sú zámerne nadmerne zväčšené, predĺžené a výrazne zvýraznené, často prekračujú rámec a prechádzajú do druhého riadku. Ich rôznorodé veľkosti a zakrivenia sú navrhnuté tak, aby poukázali na ich nevhodnosť a zvláštnosť v slovenskom kontexte. Taktiež ich takto zvýrazňujem pre účely slovníka. Výrazy zakreslujem do siete, takým spôsobom aby sa hodili do formátu. Následne ich čistím a vyplňam farbou.

5.5.3.2. Zvolený font

Pri hľadaní správneho písma som sa sústredila na písmove rodiny, ktoré svojím charakterom neprebíjali moje ilustrácie, ale naopak dopĺňali ich. Snažila som sa preto nájsť jednoduché písmo, no s priateľským vzhľadom, ale

aj s určitým charakterom.

Písmo ktoré je používané v sadzbe konkrétnych anglických výrazov a doplnkových dialógoch v ilustráciách je Apfel Grotesk Mittel (medium). Apfel Grotesk je rodinou okrúhlych bezserifových písem, inšpirovaných neo-groteskovými a geometrickými písmami. Vyznačuje sa ľahkými krivkami a zvýšenou strednou výškou (Colletttivo, 2019).

Apfel Grotesk Mittel

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
0123456789

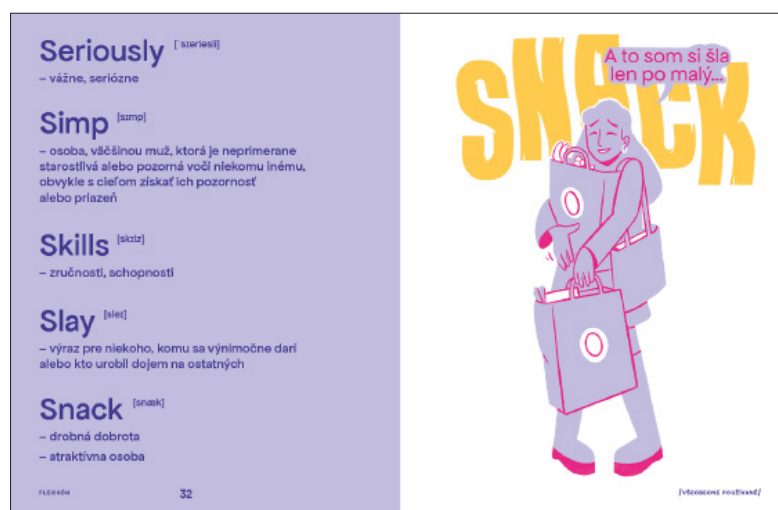
Apfel Grotesk je relatívne mladým písmom, ktoré vytvoril Luigi Gurlemo z písmolíny Colletttivo v roku 2019. Táto písmová rodina zahŕňa päť rezov, vrátane varianty nazvanej Apfel Grotesk Brukt, ktorá bola navrhnutá na minimalizáciu spotreby atramentu pomocou kruhových výrezov v písme.

Apfel Grotesk Brukt

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
0123456789

5.5.4. Rozloženie

Celá kniha je rozdelená do niekoľkých častí ktoré som podrobnejšie rozobrala vyššie. Obsahuje úvod, kde predstavujem tému a vysvetľujem dôležité pojmy a koncepty. Ústrednou časťou je slovník anglických výrazov a anglicizmov, ktorý je doplnený ilustráciami a rozpráva o ich význame a použití. Každá časť je rozdelená do dvojstranových sekcií, pričom dominujú kombinácie slovníkovej stránky s príslušnou ilustráciou. Avšak, tento štandard občas narušujem pridávaním dvojstránkových ilustrácií a čisto slovníkových dvojstránok, ktorým sa snažím narušiť zabehnutý rytmus a repetitívnosť. Poslednou časťou je register pojmov, ktorý je zoradený abecedne a odkazuje na konkrétne čísla strán, kde sa nachádzajú ich významy

Obr. 58. Ukážka výsledných dvojstrán (Zdroj: Archív autora)

Obr. 59. Ukážka výsledných dvojstrán (Zdroj: Archív autora)

Obr. 60. Ukážka výsledných dvojstrán (Zdroj: Archív autora)

Záver

Táto diplomová práca sa podrobne zaoberá problematikou anglicizmov v súčasnej slovenčine. Analýza ukázala, že používanie anglických výrazov je výsledkom globálnych jazykových trendov a moderných komunikačných potrieb, pričom najväčšou skupinou používateľov sú mladí ľudia a odborníci v oblastiach, ako sú IT, marketing a dizajn.

Môj výskum odhalil, že anglicizmy hrajú významnú úlohu v jazyku mladej generácie, pričom ich používanie je podporované technológiami, internetom a sociálnymi sieťami. Zároveň sa však v spoločnosti objavujú rôzne postoje k tomuto fenoménu – od prijatia a integrácie až po kritiku a odmietanie.

V teoretickej časti práce bola podrobne rozobraná komunikácia, etymológia, slang a bilingvizmus. Praktická časť, ktorú tvorí ilustrovaná knižka a slovník anglicizmov, poskytuje konkrétny príklad aplikácie teoretických poznatkov.

Dôležité je zdôrazniť, že hoci sa angličtina stáva dominantným jazykom, slovenský jazyk má schopnosť adaptácie a obohatenia cez jazykové výpožičky bez toho, aby stratil svoju identitu. Týmto spôsobom sa rozvíja jazyková a kultúrna diverzita, ktorá prispieva k bohatstvu a jedinečnosti slovenského jazykového dedičstva.

Záverom môžeme konštatovať, že anglicizmy sú neoddeliteľnou súčasťou súčasnej slovenčiny. Ich používanie je nevyhnutné pre efektívnu komunikáciu v globalizovanom svete a zároveň predstavuje výzvu pre jazykovú politiku a vzdelávanie, ktoré by mali podporovať jazykovú pestrosť a kultúrnu výmenu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ANDERMAN, Gunilla a ROGERS, Margaret, 2005. *In and Out of English: For Better, For Worse*. 1. Multilingual Matters. ISBN 9781853597879.

BAMGBOSE, Ayo, 1993. *Deprived, Endangered, and Dying Languages*. SAGE Publications. Vol. 161, no. 41, s. 19–25. ISSN 0392–1921.

BRŮŽOVÁ, Zuzana, 2018. *Srovnání percepce češtiny na Slovensku a slovenštiny v Česku*. Diplomová práce. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové Přírodovědecká fakulta.

ČAPKOVÁ, Dagmar, 1970. J. A. COMENIUS'S *ORBIS PICTUS* IN ITS CONCEPTION AS A TEXTBOOK FOR THE UNIVERSAL EDUCATION OF CHILDREN. *Paedagogica Historica*. Vol. 10, no. 1, s. 5–27.

ČERMÁK, František, 2022. *Jazyk a slovník*. Online. Karolinum. ISBN 978–80–246–2672–7. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/jazyk-a-slovník-vybrane-lingvisticke-studie-5467/>. [cit. 2024–05–08].

GIBBS, W. Wayt, 2002. *Saving Dying Languages*. *Scientific American*. Vol. 2, no. 287, s. 78–85. ISSN 0036–8733.

HAUGEN, Einar, 1950. *The Analysis of Linguistic Borrowing*. *Language*. Vol. 26, no. 2, s. 210–231.

KRAJČOVIČ, Rudolf, 1988. *Vývin slovenského jazyka a dialektológia: vysokoškolská učebnica pre filozofické a pedagogické fakulty vysokých škôl*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

KRÁL', Ábel, 1978. *Preberanie cudzích slov do slovenčiny z hľadiska fonetiky a ortoepie*. In: *Studia Academica Slovaca*. Bratislava: Alfa, s. 201 – 215.

KULTÚRA SLOVA, 2017. Roč. 51, č. 4. ISSN 0023–5202.

KOŽIAK, Martin, 2017. *Život, dielo a filozofia Jana Amosa Komenského*. Diplomová práce. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici Pdf UMB KEaOV Pdf.

LEVICKÁ, Jana a VIESTOVÁ, Kristína, 2010. *Neologizmy v terminologii marketingu*. 1. Brno: Tribun. ISBN 978-80-7399-944-5.

SCHUSTER, Hynek, 2021. *Symbolika a estetika v církevním prostředí*. Diplomová práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

SELECKÁ, Diana, 2023. *Fonologická adaptácia anglicizmov v západoslovenských jazykoch*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita.

SOKOLOVIČ, Peter, 2010. *Život v Slovenskej republike*. Ústav pamäti národa. ISBN 978-80-89335-37-4.

STANISLAV, Jan, 1967. *Dejiny slovenského jazyka*. 1. Bratislava : SAV/Slovenský úrad geodézie a kartografia, 1967.

SZABÓ, Joanna, 2019. *Komparácia vývoja používania anglicizmov v polskej a slovenskej hovorovej reči na základe internetového jazyka*. Bakalárska práca. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

ŠIMKOVÁ, Mária; GARABÍK, Radovan; GAJDOŠOVÁ, Katarína; LACLAVÍK, Michal; ONDREJOVIČ, Slavomír et al. *Slovenský jazyk v digitálnom veku*. Online. Springer, 2012. ISBN 978-3-642-30370-8. Dostupné z: <http://www.meta-net.eu/whitepapers/e-book/slovak.pdf>. [cit. 2023-12-28].

INTERNETOVÉ ZDROJE

BÁLIK, Palo, 2020. Vývoj slovenskej diakritiky. Online. Typografia.xyz. Dostupné z: <https://typografia.xyz/vyvoj-slovenskej-diakritiky>. [cit. 2024-05-13].

BARTOŠ, Pavol, 2023. *Pavol Bartoš*. Online. Pavol Bartoš. Dostupné z: <https://pavolbartos.com>. [cit. 2024-01-20].

BLANCHARD, Ben, 2010. *China's minority languages face threat of extinction*. Online. In: Reuters. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSTRE62B0EW/>. [cit. 2023-12-28].

BUKOVČANOVÁ, Alexandra, 2021. *Etymológia: veda, ktorá skúma pôvod slov*. Online. Translata. Dostupné z: <https://www.translata.sk/blog/etymologia-veda-ktora-skuma-povod-slov>. [cit. 2024-05-11].

CHUMBOW, Sammy, 2018. *Introductory Chapter: Relevance of Bilingualism and Multilingualism in a Multilingual World*. Online. InTech. Roč. 1, č. 1, s. 2-11. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325459373_Introductory_Chapter_Relevance_of_Bilingualism_and_Multilingualism_in_a_Multilingual_World. [cit. 2024-01-09].

COLLETTIVO, 2019. *Apfel Grotezk*. Online. Collettivo. Dostupné z: <https://www.collettivo.it/typefaces/apfel-grotezk>. [cit. 2024-05-10].

CRYSTAL, David a POTTER, Simeon, 2023. *English language*. Online. Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/English-language>. [cit. 2024-01-13].

Everything you ever wanted to know about the Rosetta Stone, 2017. Online. In: Britishmuseum.org. Dostupné z: <https://www.britishmuseum.org/blog/everything-you-ever-wanted-know-about-rosetta-stone>. [cit. 2024-01-09].

HAJKO, Jozef, 2017. *Maďarizácia v Uhorsku vrcholila pred 110 rokmi*. Online. Postoj.sk. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/24140/madarizacia-v-uhorsku-vrcholila-pred-110-rokmi>. [cit. 2024-05-08].

HOLEČEK, Petr, 2024. *Snad vás tohle nevytriguje. Slovník pomáhá rodičům po-*

chopit slang mladé generace. Online. Metro. Dostupné z: https://www.metro.cz/spolecnost/snad-vas-tohle-nevytrigruje-slovník-pomaha-rodicum-pochopit-slang-mlade-generace.A231213_104743_metro-spolecnost_isim. [cit. 2024-05-10].

J. MARK, Joshua, 2019. *Behistun Inscription*. Online. In: Worldhistory. Dostupné z: https://www.worldhistory.org/Behistun_Inscription/. [cit. 2024-01-09].

KEBÍSEK, Roman, 2023. *Doležal – invenčný tvorca gramatiky a ďalších učebníc pre Slovákov v 18. storočí*. Online. SME blog. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/kebisek/nezaradene/dolezal-invenčný-tvorca-gramatiky-a-ďalších-ucebníc-pre-slovakov-v-18-storoci>. [cit. 2024-05-13].

Kodifikovaná podoba štátneho jazyka, 2021. Online. Ministerstvo Kultúry Slovenskej republiky. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/statny-jazyk-narodnostne-mensiny-a-zahranicni-slovaci/statny-jazyk/kodifikovana-podoba-statneho-jazyka/>. [cit. 2024-05-13].

Languages used on the internet, 2024. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2024. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Languages_used_on_the_Internet. [cit. 2024-01-09].

MASTERCLASS, 2022. *Code Switching*. Online. MasterClass. Dostupné z: <https://www.masterclass.com/articles/code-switching>. [cit. 2024-01-22]

MRAVÍKOVÁ, Martina Šurinová, 2022. *Spisovná slovenčina: Cesta k súčasnej spisovnej slovenčine*. Online. Leitus. Dostupné z: <https://www.leitus.sk/spisovna-slovenčina-cesta-k-súčasnej-spisovnej-slovenčine/>. [cit. 2024-05-13].

NORDQUIST, Richard, 2019. *Learn the Function of Code Switching as a Linguistic Term*. Online. ThoughtCo. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/code-switching-language-1689858>. [cit. 2024-01-22].

SCHÄFERHOFF, Nick, 2023. *Most Used Languages on the Internet: (Which to Add to Your Site?)*. Online. In: Translatepress. Dostupné z: <https://translatepress.com/most-used-languages-on-the-internet/>. [cit. 2024-01-09].

SIMONIN, Antoine, 2012. *The Cyrus Cylinder*. Online. In: Worldhistory. Dostupné z: <https://www.worldhistory.org/article/166/the-cyrus-cylinder/>. [cit. 2024-01-09].

SZALAI OVÁ, Tereza, 2023. *Mileniáli vs. Gen Z: Mladšie generácie sú odhodlanejšie a neboja sa nových pracovných príležitostí*. Online. Aktuality.sk. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/wIJ1FIA/mileniali-vs-gen-z-mladsie-generacie-su-odhodlanejsie-a-neboja-sa-novych-pracovnych-prilezitosti/>. [cit. 2024-05-08].

TRANSKRIPTOR, 2024. *Fonetický přepis slov*. Online. Traksriptor. Dostupné z: <https://transkriptor.com/cs/foneticky-prepis-slov/>. [cit. 2024-05-08].

WEN, Anne, 2019. *Duolingo preserves endangered languages*. Online. Business Today. Dostupné z: <https://journal.businesstoday.org/bt-online/2019/duolingo-preserves-endangered-languages>. [cit. 2024-01-20].

Behind the design: Duolingo, 2023. Online. Apple Developer. Dostupné z: <https://developer.apple.com/news/?id=jhkvppla>. [cit. 2024-01-20].

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obr. 1. Stručný etymologický slovník slovenčiny

KNIHOBOT. *Stručný etymologický slovník slovenčiny*. Online. In: Knihobot. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/60065>. [cit. 2024-05-10].

Obr. 2. Encyklopédia Kvalitný slang

DONIO.SK, 2022. *Kvalitný slang*. Online. In: Donio.sk. Dostupné z: <https://www.donio.sk/kvalitny-slang>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 3. Ilustrácie z knihy Kvalitný slang

DONIO.SK, 2022. *Kvalitný slang*. Online. In: Donio.sk. Dostupné z: <https://www.donio.sk/kvalitny-slang>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 4. Vizúálne prvky aplikácie

APPLE DEVELOPER, 2023. *Behind the Design: Duolingo*. Online. In: Apple Developer. Dostupné z: <https://developer.apple.com/news/?id=jhkvppla>. [cit. 2024-01-21].

Obr. 5. Prostredie Duolingo aplikácie

YADAV, Vipul. *How to Build a Language Learning App like Duolingo?*. Online. In: Ideausher. Dostupné z: <https://ideausher.com/blog/learning-app-like-duolingo/>. [cit. 2024-05-10].

Obr. 6. Skice mobilného widgetu

APPLE DEVELOPER, 2023. *Behind the Design: Duolingo*. Online. In: Apple Developer. Dostupné z: <https://developer.apple.com/news/?id=jhkvppla>. [cit. 2024-01-21].

Obr. 7. Kniha Lost in Translation

ELIF THE READER, 2021. *Lost in Translation – Ella Frances Sanders*. Online. In: Elif the reader. Dostupné z: <https://elifthereader.com/books/lost-in-translation-ella-frances-sanders/>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 8. Ukážka z knihy Lost in Translation

THE MARGINALIAN, 2014. *Lost in Translation: An Illustrated Catalog of Beautiful Untranslatable Words from Around the World*. Online. In: The Marginalian. Dostupné z: <https://www.the-marginalian.org/2014/11/24/lost-in-translation-ella-frances-sanders/>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 9. Ukážka z knihy

METRO.CZ, 2024. *Snad vás tohle nevytriguje. Slovník pomáhá rodičům pochopit slang mlade generace*. Online. In: Metro. Dostupné z: <https://www.metro.cz/spolecnost/snad-vas-tohle-nevytriguje-slovník-pomaha-rodicum-pochopit-slang-mlade-generace>. A231213_104743_metro-spolecnost_isim. [cit. 2024-05-10].

Obr. 10. Dejiny slovenského jazyka, úvod a hláskoslovie vydavateľstva SAV

PASEKA. *Dejiny slovenského jazyka II. Tvaroslovie*. Online. In: Paseka. Dostupné z: <https://www.paseka.sk/index.php?&page=katalog&book=111123> [cit. 2024-05-10].

obr. 11. Ukážka z Biblie Kralickej

KUBÍKOVÁ, Dáša, 2016. *Čeština je krásná díky jazyku Bible kralické*. Online. In: Vysočina Rozhlas. Dostupné z: <https://vysocina.rozhlas.cz/cestina-je-krasna-diky-jazyku-bible-kralicke-7123550>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 12 . Ukážka z knihy Grammaticla Slvaico-Bohemica od Pavla Doležala

SME blog, 2023. *Doležal – invenčný tvorca gramatiky a ďalších učebníc pre Slovákov v 18. storočí*. Online. In: SME blog. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/kebisek/nezaradene/dolezal-invenčný-tvorca-gramatiky-a-ďalsich-ucebnic-pre-slovakov-v-18-storoci>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 13 . Ukážka stránky s porekadlami a prísloviami

SME blog, 2023. *Doležal – invenčný tvorca gramatiky a ďalších učebníc pre Slovákov v 18. storočí*. Online. In: SME blog. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/kebisek/nezaradene/dolezal-invenčný-tvorca-gramatiky-a-ďalsich-ucebnic-pre-slovakov-v-18-storoci>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 14. Stránka z knihy René mládenca príhodi a skúsenosti z roku 1783

DOMINIKÁNSKY KNIŽNÝ INŠTITÚT. *Bajza, Jozef Ignác: René Mládenca Príhodi, a Skúsenosti; ktoré wídal Jos. Ign. Bajza. Stránka prvná*. Online. In: Dominikánsky knižný inštitút. Dostupné z: <https://knihydominikani.sk/stiahnut/kniha/bajza-jozef-ignac-rene-mladenca-prihodi-a-skusenosti-ktere-wídal-jos-ign-bajza-stranka-prwna/>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 15. Obálka knihy z roku 1970 ilustrovaná a navrhnutá Miroslavom Cipárom

ANTIKVARIATIK. *Príhody a skúsenosti mladíka Reného*. Online. In: Antikvariatik. Dostupné z: https://www.antikvariatik.sk/?podstranka=kniha&id_knihy=3336. [cit. 2024-05-13].

Obr. 16. Titulný list Bernolákovej Slovenskej gramatiky

MATICA SLOVENSKÁ, 2022. *Anton Bernolák – prvý úspešný kodifikátor spisovnej slovenčiny*. Online. In: Matica slovenská. Dostupné z: <https://matica.sk/anton-berbolak-prvy-uspesny-kodifikator-spisovnej-slovenciny/>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 17. Ukážka zo Slovára

MATICA SLOVENSKÁ, 2022. *Anton Bernolák – prvý úspešný kodifikátor spisovnej slovenčiny*. Online. In: Matica slovenská. Dostupné z: <https://matica.sk/anton-berbolak-prvy-uspesny-kodifikator-spisovnej-slovenciny/>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 18. Slovenskje narodnje novini

PETRŽALČAN, 2017. *Štúrova cesta k vlastným novinám*. Online. In: Petržalcan. Dostupné z: <https://petrzalcan.sk/sturova-cesta-k-vlastnym-novinam>. [cit. 2024-01-22].

obr. 19. Nářečja slovenskuo a potreba písanja v tomto nářečí

DATABÁZE KNIH, *Nářečja Slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nářečí*. Online. In: Data-báze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/narecja-slovenskuo-alebo-potreba-pisanja-v-tomto-nareci-15934>. [cit. 2024-05-12].

Obr. 20. Titulná strana z knižky Krátka mluvnica slovenská

TYPOGRAFIA.XYZ, 2020. *Vývoj slovenskej diakritiky*. Online. In: Typografia.xyz. Dostupné z: <https://typografia.xyz/vyvoj-slovenskej-diakritiky>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 21. Krátky slovník slovenského jazyka

ANTIKVARIÁT AVION. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Online. In: Antik Avion. Dostupné z: <https://www.antikavion.cz/kniha/kratky-slovník-slovenskeho-jazyka-kolektiv-1987-416861-r?produkt=700888>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 22. Pravidlá slovenskej výslovnosti

BUX.SK, *Pravidlá slovenskej výslovnosti*. Online. In: Bux. Dostupné z: <https://www.bux.sk/knihy/117124-pravidla-slovenskej-vyslovnosti.html>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 23. Morfológia slovenského jazyka

KNIHOBOT. *Morfológia slovenského jazyka*. Online. In: Knihobot. Dostupné z: <https://knihibot.cz/g/3665847>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 24. Slovník súčasného slovenského jazyka

KNIHOBOT. *Slovník súčasného slovenského jazyka*. Online. In: Knihobot. Dostupné z: <https://knihibot.cz/g/61317>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 25. Retrográdny slovník súčasnej slovenčiny

MARTINUS. *Retrográdny slovník súčasnej slovenčiny*. Online. In: Martinus. Dostupné z: <https://www.martinus.cz/866239-retrogradny-slovník-sucasnej-slovenčiny/kniha> <https://www.martinus.cz/866239-retrogradny-slovník-sucasnej-slovenčiny/kniha> [cit. 2024-05-13].

Obr. 26. Slovník cudzích slov

KNIHOBOT. *Slovník cudzích slov*. Online. In: Knihobot. Dostupné z: <https://knihibot.cz/g/487353>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 27. Synonymický slovník slovenčiny

KNIHOBOT. *Synonymický slovník slovenčiny*. Online. In: Knihobot. Dostupné z: <https://knihibot.sk/g/229785>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 28. Séria Slovníku slovenského jazyka

ANTIKVARIÁT BENEŠ. *Slovník slovenského jazyka I – VI*. Online. In: Antikvariát Beneš. Dostupné z: <https://www.antikvariát-benes.cz/detail/18496-slovník-slovenskeho-jazyka-i->

-vi/. [cit. 2024-05-13].

Obr. 29. Historický slovník slovenského jazyka A-J

MARTINUS. *Historický slovník slovenského jazyka*. Online. In: Martinus. Dostupné z: <https://www.martinus.cz/2615217-historicky-slovník-slovenskeho-jazyka-i-a-j/kniha>. [cit. 2024-05-13].

Obr. 30. Knižná séria Česi, čítajte

DOBRAKOVÁ, Ivana, 2018. *Toxo*. Online. In: Větrné mlýny. Dostupné z: <https://www.vetrnemlyny.cz/toxo/p10>. [cit. 2024-01-19].

Obr. 31. Není drak ako drak

NÁHLIKOVÁ, Jana, 2020. *Neni drak ako drak*. Online. In: Slovenské centrum dizajnu. Dostupné z: <https://scd.sk/dielo-ncd/neni-drak-ako-drak/>. [cit. 2024-01-21].

Obr. 32. Ukážka z knihy Není drak ako drak

NÁHLIKOVÁ, Jana, 2020. *Neni drak ako drak*. Online. In: Slovenské centrum dizajnu. Dostupné z: <https://scd.sk/dielo-ncd/neni-drak-ako-drak/>. [cit. 2024-01-21].

Obr. 33. Dvojazyčný nápis v Dunajskej strede

MAĎARI.SK, 2015. *Prečo môžu mať obce dvojazyčné tabule ale železničné stanice nie*. Online. In: Maďari.sk. Dostupné z: <https://madari.sk/2015/03/31/preco-mozu-mat-obce-dvojazyčne-tabule-ale-zeleznice-stance-nie/>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 34. Dvojazyčný nápis v Bille

DENNÍK N, 2018. *Boj o juh: Most stavia cesty a mení nápisy už aj na poštách, na parlament však stále nemá dosť Maďarov*. Online. In: Denník N. Dostupné z: <https://dennikn.sk/1192349/boj-o-juh-most-stavia-cesty-a-meni-napisy-uz-aj-na-postach-na-parlament-vsak-sta-le-nema-dost-madarov/>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 35. Ukážky zo slovníka v knihe Ze života české společnosti

Archív autora

Obr. 36. Ukážky zo slovníka v knihe Ze života české společnosti

Archív autora

Obr. 37. Obálka knihy East meets West

AMAZON. *East Meets West*. Online. In: Amazon. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Yan-g-Liu-East-meets-West/dp/383655402X>. [cit. 2024-05-16]

Obr. 38. Obálka knihy East meets West

AMAZON. *East Meets West*. Online. In: Amazon. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Yan->

g-Liu-East-meets-West/dp/383655402X. [cit. 2024-05-16]

Obr. 39. Obálka knihy East meets West

AMAZON. *East Meets West*. Online. In: Amazon. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Yang-Liu-East-meets-West/dp/383655402X>. [cit. 2024-05-16]

obr. 40. Rosettská doska

ZUCKER, Steven, 2016. *The Rosetta Stone*. Online. In: Smarthistory. Dostupné z: <https://smarthistory.org/the-rosetta-stone/>. [cit. 2024-01-09].

Obr. 41. Stránka z knihy Orbis Pictus

KOMENSKÝ V OBRAZECH. *Orbis Pictus*. Online. In: Komenský v obrazech. Dostupné z: <https://komensky.knihovny.cz/orbis-pictus.html>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 42. Obrázková abeceda v učebnici Orbis Pictus

OPEN CULTURE, 2014. *The First Children's Picture Book, 1658's Orbis Sensualium Pictus*. Online. In: Open Culture. Dostupné z: <https://www.openculture.com/2014/05/first-childrens-picture-book-1658s-orbis-sensualium-pictus.html>. [cit. 2024-01-20].

Obr. 43. Ilustrovaná kniha Orbis Pictus vydavatelstva Meander

MEANDER. *Orbis Pictus – Svět v obrazech*. Online. In: Meander. Dostupné z: <https://www.meander.cz/knihy/orbis-pictus/>. [cit. 2024-05-16]

Obr. 44. Ukážka dvojstránky knižky Orbis Pictus

MEANDER. *Orbis Pictus – Svět v obrazech*. Online. In: Meander. Dostupné z: <https://www.meander.cz/knihy/orbis-pictus/>. [cit. 2024-05-16]

Obr. 45. Internetová komunikácia

Archív autora

Obr. 46. Internetová komunikácia

Archív autora

Obr. 47. Internetová komunikácia

Archív autora

Obr. 48. Fórum na redditu

Archív autora

Obr. 49. Fórum na redditu

Archív autora

Obr. 50. ChatGpt

Archív autora

Obr. 51. Fonetická abeceda

Transkriptor. *What is the Phonetic Transcription of Words?*. Online. In. Transkriptor. Dostupné z: <https://transkriptor.com/phonetic-transcription-of-words/>. [cit. 2024-05-16]

Obr. 52. Vývin ilustrací

Archív autora

Obr. 53. Vývin ilustrací

Archív autora

Obr. 54. Vývin ilustrací

Archív autora

Obr. 55. Vývin ilustrací

Archív autora

Obr. 56. Vývin ilustrací

Archív autora

Obr. 57. Vývin ilustrací

Archív autora

Obr. 58. Ukážka výsledných dvojstrán

Archív autora

Obr. 59. Ukážka výsledných dvojstrán

Archív autora

Obr. 60. Ukážka výsledných dvojstrán

Archív autora